

**Açık Alanlarda Uygulanan Terapatik Rekreasyon Etkinlikleri: Özel Gereksinimli Bireylerin Fiziksel, Zihinsel ve Sosyal Gelişimlerine Yönelik Etkilerinin Değerlendirilmesi

Therapeutic Recreational Activities Applied in Open Spaces: Evaluation of the Effects on Physical, Mental and Social Development of Individuals with Special Needs

*Sabih Kaya¹, Kardelen Yıldırım²

¹ Trabzon Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, sabihakaya@trabzon.edu.tr, 0000-0002-0883-4486

² Trabzon Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, kardelenyildirim@gmail.com, 0009-0005-0300-3826

ÖZET

Bu araştırma, açık alanlarda uygulanan terapatik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimleri üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, Trabzon Akçaabat bölgesindeki çeşitli özel eğitim kurumlarından seçilen öğretmenlerden oluşan katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın temel amacı, terapatik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireylere katkılarını değerlendirmektir. Nitel araştırma yöntemiyle tasarlanan bu çalışmada, katılımcıların terapatik rekreasyon etkinliklerine dair gözlemleri ve deneyimleri NVivo yazılımı ile içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Kodlardan hareketle, öncelikle kategoriler, ardından temalar oluşturularak araştırmanın ana odak noktaları belirlenmiştir. Araştırma bulguları, açık alan terapatik rekreasyonunun özel gereksinimli bireylerin yaşam kalitesi ve sosyal entegrasyonunu destekleyen çok yönlü etkiler sunduğunu ortaya koymaktadır. Motor becerilerde artış, denge ve koordinasyon gelişimi, bilişsel süreçlerin desteklenmesi ve odaklanmanın sağlanması gibi fiziksel ve zihinsel alanlardaki katkılarının yanı sıra, sosyal etkileşimde artış ve davranışsal becerilerin güçlenmesi gibi olumlu sosyal etkiler de gözlemlenmiştir. Araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla uzman görüşleri alınmış, analiz sonuçları uzmanlar tarafından doğrulanmıştır. Görüş birliği/görüş ayrılığı formülüne göre güvenilirliği %92 olarak hesaplanan bu çalışma, terapatik rekreasyonun özel eğitim ortamlarında daha etkin kullanımı için öneriler sunmaktadır. Araştırmanın sonuçları, özel gereksinimli bireylerin yaşam kalitesini artırmak amacıyla terapatik rekreasyonun faydalarına dair kapsamlı bilgiler sunmakta ve alanda hazırlanacak etkinliklerin kullanımı sürecine yardımcı olabilecek bilgiler içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Açık alan rekreasyonu, Terapatik rekreasyon, Özel gereksinimli birey

ABSTRACT

This study aims to comprehensively investigate the effects of outdoor therapeutic recreation activities on the physical, mental, and social development of individuals with special needs. Semi-structured interviews were conducted with teachers from various special education institutions in the Akçaabat district of Trabzon. The primary objective is to evaluate the contributions of therapeutic recreation activities to the holistic development of individuals with special needs. Utilizing a qualitative research design, the data collected from participants' observations and experiences were analyzed through content analysis using NVivo software. From the coded data, categories and themes were generated, identifying the main focal points of the study. The findings reveal that outdoor therapeutic recreation provides multifaceted benefits, enhancing the quality of life and promoting social integration for individuals with special needs. Physical and cognitive improvements such as enhanced motor skills, better balance and coordination, and improved cognitive focus were observed. Additionally, significant social benefits were noted, including increased social interaction and strengthened behavioral skills. To ensure the validity and reliability of the study, expert evaluations were sought, and the analysis results were verified through expert consensus. This study, whose reliability was calculated as 92% according to the consensus/disagreement formula, offers suggestions for more effective use of therapeutic recreation in special education settings. The results of the study provide comprehensive information on the benefits of therapeutic recreation in order to improve the quality of life of individuals with special needs and contain constructive information within the scope of the use of such activities in the field.

Keywords: Outdoor recreation, Therapeutic recreation, Individual with special needs

Citation: Kaya, S., & Yıldırım, K. (2024). Açık Alanlarda Uygulanan Terapatik Rekreasyon Etkinlikleri: Özel Gereksinimli Bireylerin Fiziksel, Zihinsel ve Sosyal Gelişimlerine Yönelik Etkilerinin Değerlendirilmesi. *Herkes için Spor ve Rekreasyon Dergisi*, 6(4), 498-513.

Gönderme Tarihi/Received Date:
06.11.2024

Kabul Tarihi/Accepted Date:
22.12.2024

Yayımlanma Tarihi/Published Online:
30.12.2024

<https://doi.org/10.56639/jsar.1581260>

*Corresponding author:
sabihakaya@trabzon.edu.tr

** Bu çalışma, 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı kapsamında destek almıştır.

GİRİŞ

Terapatik rekreasyon, bireylerin sağlığını ve yaşam kalitesini artırmak amacıyla boş zaman aktivitelerinin terapatik bir yaklaşımla kullanılmasını içeren özel bir alandır ve özellikle özel gereksinimli bireyler ile zihinsel sağlık sorunları yaşayan bireylere yönelik olarak uygulanmaktadır. İyileşme sürecini teşvik etmenin yanı sıra, sosyal bağları güçlendirme, yaşamda bir amaç ve aidiyet duygusu kazandırma hedefiyle tasarlanan terapatik rekreasyon uygulamaları, bireylerin kişisel iyileşme yolculuklarını destekleme ve çeşitli iyi oluş alanlarında gelişim sağlama potansiyeliyle giderek daha fazla tanınmaktadır. Terapatik rekreasyon, fiziksel, duygusal ve sosyal iyi oluşu geliştirme gibi terapatik hedeflere ulaşmak amacıyla boş zaman aktivitelerinin kullanılması olarak tanımlanmakta olup, ruh sağlığı iyileştirme programları, yaşlılar için günlük sağlık merkezleri ve rehabilitasyon tesisleri gibi çeşitli ortamlarda uygulanmaktadır (Park et al., 2022; Jay et al., 2021; Banhidi el al., 2013). Yapılan araştırmalar, terapatik rekreasyonun ruh sağlığı sorunları yaşayan bireylerde işlevsel, kişisel ve sosyal iyileşme alanlarında önemli gelişmeler sağladığını ve sosyal sermayeyi paylaşılmış deneyimler, takım çalışması ve minnettarlık aracılığıyla artırdığını ortaya koymaktadır (Jay et al., 2021; Banhidi el al., 2013). Özellikle terapatik etkinliklerin sanat gibi programlarla birleştirilmesi, bireylerin bilişsel ve ruhsal iyi oluşlarında genel bir iyileşme sağlamıştır (Gilraldez-Hayes, 2020). Bununla birlikte, terapatik rekreasyon uygulamalarında insanların sosyal yaşam perspektiflerine yer verilmesi, toplumsal dengesizliklerin ötesine geçerek dönüştürücü değişimlerin sağlanmasına olanak tanıyabilir (Peterson, 2023). Aynı zamanda, terapatik rekreasyonun sosyal düzenleme çabalarının desteklenmesi, kapsayıcı ve sosyal olarak bağlı topluluklar oluşturmaya katkı sağlamakta, sosyal izolasyon ve yalnızlık gibi sorunları ele almaktadır (Jay et al., 2021). Ancak, terapatik rekreasyon tüm bu faydalarına rağmen sağlık sistemi içinde yeterince tanınmamaktadır; bu nedenle terapatik rekreasyonun yanlış anlaşılmasını gidermek ve farkındalığı artırmak amacıyla faydaları bakımından farkındalık sağlanması amacıyla eğitimlere ihtiyaç duyulmaktadır (Park et al., 2022). Bu alanda çalışan profesyoneller, terapatik rekreasyon

kavramının tanınırlığını artırmak için önemli zorluklarla karşı karşıya kalsalar da, bu yapısal gelişimi sağlayacak çabalar alanın gelişimini desteklemektedir (Jay et al., 2021; Banhidi et al., 2013; Park et al., 2022). Kültürel kapsayıcılığın sağlanması, eğitim ve sağlık sisteminde tanınırlığının artırılması ile terapatik rekreasyon etkinliklerinin uygulanabilirliği özel gereksinimli bireylerde anlamlı ölçüde destek sağlamaya ve yaşam kalitelerini artırmaya yardımcı olabilir.

Terapatik Rekreasyon Etkinliklerinin Planlanması: Terapatik rekreasyon faaliyetleri, özel gereksinimli bireyler, zihinsel sağlık sorunları veya kronik rahatsızlıklar gibi çeşitli ihtiyaçları olan bireylerin fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel refahını artırmaya yönelik olarak tasarlanmış müdahaleleri içermektedir. Bu faaliyetler, bireylerin yetenek ve kısıtlılıklarını değerlendirerek uygun terapatik yaklaşımlar sunan rekreasyon ve uzman terapistler tarafından uygulanmaktadır. Özellikle, özel ihtiyaçları olan genç yetişkinler için, terapatik rekreasyon hem eğlenceli hem de faydalı yapılandırılmış serbest zaman etkinlikleri sağlayarak yaşam becerileri, sosyal etkileşim ve benlik saygısı gelişimine katkı sunmaktadır (Esseff, 2016). Literatür incelendiğinde, travmatik beyin hasarı bağlamında, rekreasyonel terapi hastalarının kontrol duygusunu yeniden kazanmalarına ve rehabilitasyon sürecinde gerekli olan sakinleştirici faaliyetlere katılmalarına destek olduğu görülmüştür (Banhidi et al., 2013). Demanslı bireyler için ise, terapatik rekreasyon faaliyetleri bireylerin beceri seviyelerine ve kişilik yapılarına uygun şekilde uyarlanarak olumsuz davranışları azaltmakta ve sosyal katılım ile olumlu duygusal tepkileri arttırdığı araştırmalara rastlanılmıştır (Kolanowski et al., 2001). Alzheimer hastalarının bakımında ise, bu tür etkinlikler dikkat ve beceri gelişimini teşvik ederek hastalar ve bakıcılar için olumlu etkiler sağlayabilmektedir (Leahey & Singleton, 2011; Akın, Baş, & Akın, 2023). Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalar, terapatik rekreasyonun akademik stres dönemlerinde duygusal düzenlemeyi kolaylaştırarak stresi azalttığını göstermektedir (Joffre et al., 2009). Ruh sağlığı hizmetlerinde terapatik rekreasyon programları, bireylerin algılanan kontrol duygularını ve öz yeterliklerini güçlendirmekte ve bu sayede yaşam kalitesini artırmaktadır (Jay et al., 2021). Madde bağımlılığı tedavisi gören ergenler için ise terapatik rekreasyon, serbest zaman eğitimi ve toplumsal etkinlikler yoluyla sosyal beceri ve benlik saygısı gelişimine odaklanırken, bu alanda kaynak sınırlamaları gibi zorlukların bulunduğu dikkat çekmektedir (Milne et al., 1996; Mobyly, 2009). Genel anlamda, terapatik rekreasyon farklı durumlar içerisinde olan bireylerin çeşitli ihtiyaçlarını karşılayarak bütünsel sağlığı ve refahı destekleyen çok yönlü ve etkili bir yaklaşım olarak görülebilmektedir.

Terapatik rekreasyonun küresel olarak gelişimi, boş zaman etkinlikleri aracılığıyla bireylerin refahını ve sağlığını geliştirmeyi amaçlayan çeşitli yaklaşımlar ve gelişen paradigmalara şekillenmektedir. Terapatik rekreasyon alanı, Amerika Birleşik Devletleri'nde Ulusal Terapatik Rekreasyon Sertifikasyonu Konseyi'nin profesyonel kimlik bilgilerinde merkezi bir rol oynadığı geleneksel köklerinden, farklı kültürel ve düzenleyici ortamlarda uygulanabilen küresel bir modele doğru genişlemektedir (Banhidi et al., 2013; Dieser, 2013). Çağdaş bir hizmet sunum modeli olan Serbest Zaman ve Refah Modeli, bireylerin anlamlı ve kişisel gelişim odaklı bir yaşam sürmelerini teşvik etmek için yalnızca eksikliği gidermekten öte, bireysel güç ve kapasitelerin geliştirilmesine vurgu yapmaktadır (Hood & Carruthers, 2013; Carruthers & Hood, 2007). Bu model, sağlık ve insan gelişimi hizmetlerinde giderek daha fazla gereksinim duyulan güçlü yönlere dayalı bir yaklaşımı desteklemekte ve terapatik rekreasyonun etkin uygulanması için geniş bir dönüşümle uyum sağlamaktadır. Ayrıca, Terapatik Rekreasyon Yoluyla Yaşam Boyu Sağlığı Optimize Etme modeli, yaşam boyu sağlığı ve refahı desteklemek için serbest zaman etkinliklerini seçme, optimize etme, telafi etme ve değerlendirme süreçlerini öne çıkararak, terapatik rekreasyon uygulamalarının dinamik yapısını daha da ortaya çıkarmaktadır (Wilhite et al., 1999). Bu gelişmelere karşın, terapatik rekreasyon alanı, amacını tanımlama ve serbest zaman hakkını teşvik etmedeki rolünü savunma gibi halen tartışmalı konularla karşı karşıya kalmaktadır. Terapatik rekreasyon alanındaki araştırmalar tarihsel olarak yeterince temsil edilmemiş olmakla birlikte, fiziksel aktivite, rehabilitasyon ve ortopedik durumların yönetimi gibi alanlarda sunduğu destekleyici potansiyel giderek daha fazla tanınmaktadır (Svarich et al., 2018). Alan geliştikçe, terapatik rekreasyonun küresel ölçekte bireylerin refahına katkıda bulunabilmesini sağlamak amacıyla araştırma ve uygulama alanındaki mevcut engellerin ele alınması büyük öneme sahiptir (Witt, 1988). Sonuç olarak, terapatik rekreasyonun gelişimi, yenilikçi modeller ve yaşam kalitesini artırmaya yönelik güçlü bir taahhülle şekillenirken, küresel ölçekte potansiyeline ulaşabilmesi için kültürel, düzenleyici ve kavramsal zorlukları aşması ve bu yönde araştırmaların artırılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Türkiye'de Uygulanan Terapatik Rekreasyon Etkinliklerinin Değerlendirilmesi: Dünya'nın diğer bölgelerinde olduğu gibi Türkiye'de de özel gereksinimli bireyler için terapatik rekreasyon etkinlikleri, bu bireylerin yaşam kalitesini artırmayı ve sosyal entegrasyonlarını sağlamayı hedefleyen çok yönlü ve kapsamlı bir yaklaşımdır. Terapatik rekreasyon kavramı, özel gereksinimlilikle ilgili toplumsal algıların normalleşmesini teşvik etmek ve yapılandırılmış programlar aracılığıyla özel gereksinimli bireylerin topluma entegrasyonunu kolaylaştırmak amacıyla sosyal rol değerlendirme teorisine dayanmaktadır (Aksoy et al., 2022). Bu teori, özel gereksinimli bireylerin sosyal katılımını ve kabulünü desteklemek için toplumsal rollerin olumlu değerlendirilmesini vurgular (Bullock & Howe, 1991). Bu doğrultuda terapatik rekreasyon programları, bireylerin kişisel yeteneklerini temel alarak özel olarak tasarlanan değerlendirmeler, serbest zaman eğitimi ve devam eden destek hizmetlerini içeren bireyselleştirilmiş yaklaşımlar sunmaktadır (Svarich et al., 2018). Sürekli topluluk katılımını sağlama amacı taşıyan bu programlar, bireylerin fiziksel, sosyal ve psikolojik olarak güçlenmesini hedefler ve onları toplum içinde aktif bireyler olarak konumlandırır (Bullock & Howe, 1991).

Ortopedik engeller bağlamında terapatik rekreasyon, özel gereksinimli bireylerin sağlığını geliştirmek ve olası ek sağlık sorunlarını önlemek amacıyla multidisipliner tedavi modelleri kapsamında önemli bir rehabilitasyon bileşeni olarak kabul edilmektedir. Bu tedavi sürecinde, rekreasyonel terapistler bireylerin fonksiyonel yeteneklerini ve bağımsızlıklarını geri kazanma çabalarına yönelik uyarlanmış eğlence fırsatları sunarak, özel gereksinimlerden kaynaklanan aktivite sınırlamalarını azaltmada önemli bir rol oynar (Svarich et al., 2018). Rekreasyonel terapistler, bireylerin fiziksel sınırlarına uygun etkinlikler tasarlarlarken aynı zamanda sosyal etkileşim ve aidiyet duygusu gibi psikososyal ihtiyaçlara da yanıt verecek etkinlikler tasarlamaktadır (Banhidi et al., 2017). Örneğin, terapatik rekreasyon için özel olarak tasarlanmış kamplardan biri olan Camp Koinonia, genç yetişkinlere karakter gelişimini

destekleyen ve aidiyet hissiyi güçlendiren sosyal etkileşim, yeni deneyimler ve kişisel gelişim fırsatları sağlamaktadır (Parsons, 2016).

Terapatik rekreasyon uygulamaları, özel eğitim kurumlarında özel gereksinimli bireylerin fiziksel, sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemek amacıyla önemli bir rol oynamaktadır. Bu uygulamalar, bireylerin yaşam kalitesini artırmak, sosyal becerilerini geliştirmek ve genel iyilik hallerini iyileştirmek için yapılandırılmaktadır (Gün & Akel, 2018). Özel eğitim kurumlarında gerçekleştirilen terapatik rekreasyon uygulamaları, bireylerin sosyal etkileşimlerini artırarak onların toplumsal entegrasyonuna katkıda bulunmaktadır.

Özel gereksinimli bireylerin motor becerilerinin gelişimine de odaklanan terapatik rekreasyon uygulamaları, fiziksel aktiviteler yoluyla bu bireylerin hareket kabiliyetini ve kas gelişimlerini iyileştirmektedir. Örneğin, yüzme ve su terapisi gibi etkinlikler, serebral palsi gibi fiziksel engelleri olan bireylerde kas gelişimini destekleyerek hareket becerilerini artırmaktadır (Polat et al., 2018). Ayrıca, bu tür aktiviteler bireylerin özgüvenlerini geliştirmekte ve sosyal etkileşim becerilerini olumlu yönde etkilemektedir (Demir et al., 2018). Araştırmalar, terapatik rekreasyon uygulamalarının genel yaşam kalitesine olumlu katkıda bulunduğunu ve bireylerin sosyal ilişkilerini güçlendirdiğini göstermektedir (Gün & Akel, 2018).

Joffre et al. (2009)' ın belirttiği gibi terapatik rekreasyon uygulamalarının etkinliği, programların bireylerin ihtiyaçlarına uygun şekilde planlanması ve uygulama kalitesi ile doğrudan ilişkilidir. Özel eğitim kurumlarında terapatik rekreasyon programlarının geliştirilmesi sırasında bireylerin özel gereksinimleri göz önünde bulundurulmalı; uygulamalarda esneklik ve bireye özgü yaklaşımlar benimsenmelidir (Gün & Akel, 2018). Ayrıca, bu kurumlarda görev yapan öğretmen ve terapistlerin terapatik rekreasyon hakkında yeterli bilgiye ve eğitime sahip olmaları, uygulamaların başarı düzeyini önemli ölçüde artırmaktadır (Çiriş, 2023). Eğitimli uzmanların liderliğinde yapılan terapatik rekreasyon etkinlikleri, bireylerin sosyal becerilerini destekleyerek toplumsal uyumlarını geliştirmekte ve onların bağımsızlık düzeylerini artırmaktadır.

Türkiye'de de benzer ihtiyaçlar doğrultusunda, özel gereksinimli bireylerin sosyal gelişimlerini kolaylaştırmak için erişilebilir ve kapsayıcı hizmetlerinin sunulması büyük bir önem taşımaktadır. Toplum temelli programlar, bireylerin fiziksel, sosyal ve psikolojik refahını artıran, farklı ihtiyaçlara yanıt verebilecek şekilde düzenlenmiş boş zaman etkinliklerine katılmalarına olanak tanımaktadır (Potic et al., 2014). Ancak, erişilebilirlik sorunları ve sosyal entegrasyon zorlukları, bireylerin bu etkinliklerine katılımını sınırlamaktadır ve bu durum, daha uzmanlaşmış ve uyarlanmış rekreasyon hizmetlerine duyulan ihtiyacı gündeme getirmektedir. Özellikle kapsayıcı ve erişilebilir oyun alanlarının ve dinlenme alanlarının tasarımı, özel gereksinimli çocuklar arasındaki etkileşimi artırmak, sosyal katılımı ve gelişimi teşvik etmek için Türkiye'de önemli görülebilir. Bu alanlar, özel gereksinimli çocukların diğer çocuklarla etkileşim kurabilmelerini sağlayarak toplumsal entegrasyona katkıda bulunurken aynı zamanda toplumun bu bireyleri daha iyi tanımalarına ve kabul etmesine yardımcı olabilmektedir. Dolayısıyla, Türkiye'deki terapatik rekreasyon uygulamaları, geleneksel sosyal yapıların ve modern destek hizmeti yaklaşımlarının bir sentezi olarak, özel gereksinimli bireylerin toplumsal kabulünü artırmayı ve onlara hayatın her alanında eşit fırsatlar sunmayı amaçlayan önemli bir sağlık ve sosyal hizmet yaklaşımı olarak değerlendirilebilir.

Özel gereksinimli bireyler üzerinde yapılan terapatik rekreasyon çalışmaları, bu bireylerin yaşam kalitesini artırma, sosyal entegrasyon sağlama ve psikolojik iyilik hallerini geliştirme açısından dikkate değer bulgular sunmaktadır. Terapatik rekreasyon, özel gereksinimli bireylerin fiziksel, zihinsel ve sosyal becerilerini geliştirmeyi amaçlayan yapılandırılmış etkinlikleri içerir ve bu tür etkinliklerin bireylerin günlük yaşam memnuniyetine anlamlı katkılar sağladığı belirtilmektedir. Bu tür faaliyetlerin, özel gereksinimli bireylerin toplumsal hayata daha aktif katılmalarını teşvik eden etkili bir araç olarak değerlendirildiği, Türkiye'de yapılan çeşitli araştırmalarla bu sonuç desteklenmektedir. Türkiye'deki özel eğitim kurumlarında uygulanan terapatik rekreasyon programları, özel gereksinimli bireylerin fiziksel, sosyal ve duygusal gelişimlerine kayda değer katkılar sağlamaktadır. Ancak, bu uygulamaların etkisinin artırılması için bireylerin gereksinimlerine uygun, bireyselleştirilmiş programların geliştirilmesi ve uygulayıcıların eğitimine daha fazla önem verilmesi gerekmektedir. Bu tür programların, özel eğitim kurumlarında bütüncül bir yaklaşımla ele alınması ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması, özel gereksinimli bireylerin yaşam kalitelerinin ve toplumsal katılımlarının artırılmasında temel bir rol oynamaktadır. Özel eğitim kurumlarında terapatik rekreasyon uygulaması, özel ihtiyaçları olan öğrencilerin bilişsel, duygusal ve sosyal alanlarını geliştirmeye odaklanarak çok yönlü olmalıdır (Aksoy et al., 2022). Eğlence amaçlı terapatik faaliyetlerin, özellikle eğitim başarıları için çok önemli olan bilişsel ve duygusal yönlerde özel eğitim öğrencileri arasında öğrenmeye hazır olma ve ilgiyi önemli ölçüde artırdığı gösterilmiştir (Ramlan et al., 2019). Uyarlanmış sporları terapatik programlara entegre etmek, fiziksel gelişim, sosyalleşme ve ekip çalışması becerilerini daha da geliştirebilir ve aynı zamanda zihinsel refahı teşvik edebilir. Değiştirilmiş basketbol veya futbol gibi bu aktiviteler öğrenciler tarafından iyi karşılanır ve onların özel ihtiyaçlarına göre uyarlanabilir, böylece yaşam kaliteleri artar ve sosyal entegrasyonu kolaylaştırır (Baías & Sandor, 2022). Terapatik Rekreasyonla Çocukları Güçlendirmek gibi programlar, engelli öğrencilerin gelişimsel ve geçiş ihtiyaçlarını desteklemek için okullar ve toplum temelli rekreasyon terapi hizmetleri arasındaki işbirliğinin önemini göstermektedir. Bu tür programlar, Sertifikalı Terapatik Rekreasyon Uzmanlarının öğrencilerin kişiselleştirilmiş eğitim planlarıyla uyumlu müdahaleler sunmada, topluluk entegrasyonunu ve anlamlı kapsayıcılığı teşvik etmede rolünü vurgulamaktadır. Ayrıca, terapatik rekreasyon, fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal becerileri geliştirme yeteneği ile tanınır ve özel ihtiyaçları olan bireylerin refahına bütünsel bir yaklaşım sunar (Esseff, 2016). Terapatik rekreasyon uygulayıcılarının, bu hizmetlerin eğitim ortamlarına entegre edilmesini sağlamak için okul sistemleri ve politika yapılarıyla yakın çalışması ve böylece oyun ve boş zaman etkinliklerinin öğrencilerin beceri eksiklikleri üzerindeki amaçlı etkilerini geliştirmeleri çok önemlidir (Chorost, 1988). Güçlü yönlerle dayalı bir yaklaşım benimseyerek, terapatik rekreasyon öğrencileri güçlendirebilir, kişisel gelişim ve özerklik duygusu elde etmelerine yardımcı olabilir (Holmes-Layman,

2013). Genel olarak, özel eğitim kurumlarında terapötik rekreasyon uygulaması kapsamlı, kapsayıcı ve her öğrencinin benzersiz ihtiyaçlarına göre uyarlanmış olmalı ve eğitim yolculuklarında bu müdahalelerin tam avantajlarından yararlanmalarını sağlamalıdır.

Özel gereksinimli bireyler için terapötik rekreasyon etkinliklerinin planlanmasında dikkat edilmesi gereken temel unsurlar:

1- Katılımcıların Kapsamlı İhtiyaç Değerlendirmesi

Etkinliklerin bireylerin fiziksel, zihinsel ve sosyal ihtiyaçlarına uygun olması için katılımcıların kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi gerekir. Bireylerin yetenekleri, kısıtlılıkları, yaş grupları ve özel ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır.

2- Hedefe Yönelik ve Kişiselleştirilmiş Etkinlik Tasarımı

Etkinlikler, yalnızca eğlenceli değil, aynı zamanda belirli terapötik hedeflere ulaşmayı amaçlayacak şekilde planlanmalıdır. Örneğin, sosyal beceriler veya benlik saygısını geliştirme gibi spesifik hedefler doğrultusunda yapılandırılmış etkinlikler tercih edilmelidir (Esseff, 2016).

3- Özel Durumlara Uygun Faaliyet Seçimi

Katılımcıların durumlarına özel aktiviteler belirlenmelidir. Örneğin, travmatik beyin hasarı olan bireyler için sakinleştirici etkinlikler seçilmeli, demanslı bireyler için beceri düzeyine göre uyarlanmış aktiviteler planlanmalıdır (Banhidi et al., 2013; Kolanowski et al., 2001).

4- Teknoloji ve Destekleyici Araçların Entegrasyonu

Teknolojik araçlar (örneğin, Wii oyunları) gibi destekleyici unsurlar, bireylerin dikkat ve sosyal etkileşim becerilerini geliştirmek amacıyla etkinliklere dahil edilmelidir. Bu tür araçlar, bireylerin katılım motivasyonunu artırabilir (Leahey & Singleton, 2011).

5- Stres Yönetimi ve Duygusal Düzenlemeye Yönelik Etkinlikler

Duygusal düzenlemeyi destekleyen ve stres yönetimini sağlayan aktiviteler, özellikle zihinsel sağlık sorunları yaşayan bireyler için önemlidir. Bu tür etkinliklerin katılımcıların odaklanma ve duygusal denge sağlama becerilerine katkıda bulunması hedeflenmelidir.

6- Sosyal Beceri ve Bağımsızlığı Destekleyen Grup Aktiviteleri

Sosyal beceri ve benlik saygısı kazandıracak grup etkinlikleri seçilmelidir. Grup etkinlikleri, bireylerin toplumsal entegrasyonunu desteklemek ve öz güvenlerini artırmak için kritik rol oynar (Milne et al., 1996). Özel gereksinimli bireylerde Ebeveynlerin ve ailelerin katılımı, etkinliklerin başarısını artırabilir. Aileler, öğrencilerin ilgi alanlarını ve ihtiyaçlarını daha iyi anlamak için değerli bir kaynaktır. Aynı şekilde, yerel toplum kaynakları da etkinliklerde destek sağlayabilir.

7- Güvenli ve Motive Edici Ortam Sağlama

Etkinlikler, güvenli, motive edici ve katılımcıların kendilerini rahat hissedebilecekleri bir ortamda gerçekleştirilmelidir. Bu, bireylerin etkinliklere olan bağlılığını artırır ve olumlu bir deneyim sunar. Özetle, özel gereksinimli bireyler için terapötik rekreasyon etkinlikleri planlanırken bireylerin ihtiyaçlarına uygun, kişiselleştirilmiş ve bütünsel gelişimlerini destekleyecek bir programın oluşturulması esas alınmalıdır.

Bu bilgiler doğrultusunda bu araştırmanın amacı, açık alanlarda uygulanan terapötik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimleri üzerindeki etkilerinin neler olabileceğini uzmanların görüşleriyle değerlendirmektir. Bu kapsamda, özel eğitim kurumlarından seçilen öğretmenlerden, farklı yaş gruplarından, çeşitli fiziksel veya zihinsel sağlık koşullarına sahip bireylerin deneyim ve gelişim süreçlerini, nitel bir yaklaşımla inceleyerek; bireylerin açık alanlarda gerçekleştirilen terapötik rekreasyon faaliyetlerine katılımının yaşam kalitesi ve sosyal entegrasyon süreçleri üzerindeki etkilerinin nasıl olduğunu değerlendirmeleri istenmiştir.

Çalışmada, terapötik rekreasyon etkinliklerinin motor beceriler, koordinasyon, duysal entegrasyon, bilişsel fonksiyonlar, odaklanma, stres yönetimi ve sosyal etkileşim gibi alanlardaki katkıları değerlendirilmektedir. Araştırma, özel eğitim kurumlarından seçilen öğretmenlerin gözlemleriyle, çeşitli yaş gruplarından farklı fiziksel veya zihinsel sağlık koşullarına sahip bireylerin deneyimleri üzerinden yürütülmüştür. Nitel bir yaklaşımla, bu katılımcıların terapötik rekreasyon süreçlerine dair gözlemleri ve deneyimleri analiz edilmiştir.

Araştırmanın Hipotezleri ve Alt Hipotezler: Açık alanlarda uygulanan terapötik rekreasyon etkinliklerinin bireylerin fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimleri üzerindeki etkilerini öğretmenlerin görüşleriyle incelemeyi amaçlayan bu çalışmada belirtilen araştırma hipotezlerine yanıt bulunması amaçlanmaktadır;

Hipotez 1: Açık alanlarda uygulanan terapötik rekreasyon etkinlikleri, özel gereksinimli bireylerin fiziksel gelişimini olumlu yönde etkiler.

Alt Hipotez 1A: Açık alanlarda uygulanan terapötik rekreasyon etkinlikleri, özel gereksinimli bireylerin motor becerilerini geliştirir.

Alt Hipotez 1B: Açık alanlarda uygulanan terapötik rekreasyon etkinlikleri, özel gereksinimli bireylerin koordinasyon ve denge becerilerini geliştirir.

Alt Hipotez 1C: Açık alanlarda uygulanan terapatik rekreasyon etkinlikleri, özel gereksinimli bireylerin duyu organları arasındaki ilişkiyi geliştirir.

Hipotez 2: Açık alanlarda uygulanan terapatik rekreasyon etkinlikleri, özel gereksinimli bireylerin zihinsel gelişimini olumlu yönde etkiler.

Alt Hipotez 2A: Açık alanlarda uygulanan terapatik rekreasyon etkinlikleri, özel gereksinimli bireylerin stres düzeyini azaltır ve zihinsel rahatlama sağlar.

Alt Hipotez 2B: Açık alanlarda uygulanan terapatik rekreasyon etkinlikleri, özel gereksinimli bireylerin bilişsel fonksiyonlarını artırır ve odaklanmayı destekler.

Alt Hipotez 2C: Açık alanlarda uygulanan terapatik rekreasyon etkinlikleri, özel gereksinimli bireylerin eğitsel gelişimlerini artırır ve eğitim süreçlerini geliştirir.

Hipotez 3: Açık alanlarda uygulanan terapatik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireyler üzerindeki sosyal katılımlarını yönde etkiler.

Alt Hipotez 3A: Açık alanlarda uygulanan terapatik rekreasyon etkinlikleri, katılımcılar arasındaki sosyal etkileşimi artırır.

Alt Hipotez 3B: Açık alanlarda uygulanan terapatik rekreasyon etkinlikleri, katılımcıların davranışsal yeteneklerini güçlendirir.

Alt Hipotez 3C: Açık alanlarda uygulanan terapatik rekreasyon etkinlikleri, katılımcıların davranışsal yeteneklerini güçlendirir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli: Bu çalışmada, katılımcıların düşünce ve deneyimlerini derinlemesine anlamaya yönelik nitel araştırma yöntemi ve yöntem desenlerinden biri olan bütüncül tek durum deseni kullanılmıştır. Nitel araştırma deseni, toplumsal fenomenleri, bireylerin davranışlarını, inançlarını, tutumlarını ve algılarını anlama, açıklama ve yorumlama amacı taşır. Bu desen, katılımcıların duyu, düşünce, deneyim ve motivasyonlarını kapsamlı bir şekilde incelemeyi amaçlayarak olayları içsel bir perspektiften değerlendirme olanağı sağlar (Miles & Huberman, 2016). Bütüncül tek durum deseni ise, bir araştırma yaklaşımı olarak bilgi toplama, toplanan bilgiyi organize etme, yorumlama ve analiz etme süreçlerinden oluşan sistematik bir yapıya sahiptir (Merriam, 2019). Bu yaklaşım, bir olayın veya sürecin neden ve nasıl meydana geldiğini kavramak ve gelecekteki araştırmalarda odaklanılması gereken alanları belirlemek için önemli bir derinlik sunar (Davey, 1991). Nitel araştırmalar, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerine dayanır ve olaylar ile algıları doğal ortamlarda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde analiz eder (Yıldırım, 2011). Bu süreçte toplanan nitel veriler, karmaşık durumları açıklama kapasitesine sahip olup, araştırmacılara kapsamlı ve zengin bir içerik sunar. Ayrıca, nitel verilerin tam anlamıyla değerlendirilebilmesi, doğru analiz yöntemlerinin uygulanması ile mümkün olur; bu da araştırmacılara derinlemesine bir anlayış ve içgörü sağlar (Miles & Huberman, 2016).

Araştırma Grubu: Bu araştırma grubunu oluşturan katılımcılar, farklı yaş, cinsiyet, medeni durum ve mesleki deneyime sahip bireylerden oluşmaktadır. Toplamda 11 katılımcıdan 7'si kadın, 4'ü erkek olup, yaşları 22 ile 45 arasında değişmektedir. Katılımcıların yaş ortalaması 33,2 olarak hesaplanmıştır. Medeni durum açısından, 4 katılımcı bekar, 7 katılımcı ise evlidir. Eğitim düzeyi bakımından tüm katılımcılar lisans mezunudur, bu da grubun eğitim açısından homojen bir yapıda olduğunu göstermektedir. Mesleki deneyim süresi bakımından katılımcılar arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Deneyim süresi 0 yıl ile 22 yıl arasında değişiklik göstermekte olup, ortalama mesleki deneyim süresi yaklaşık 8,27 yıldır. Katılımcıların haftalık ders yükleri büyük ölçüde benzerdir; 10 katılımcının haftalık ders yükü 40 saat iken, yalnızca bir katılımcı haftada 18 saat ders vermektedir. Bu araştırma grubunun çeşitli demografik özellikleri ve mesleki deneyim düzeyleri, çalışmada farklı bakış açıları sunmaları açısından önemli bir zenginlik sağlamaktadır. Grubun eğitim seviyesindeki homojenlik, sonuçların değerlendirileceği akademik yeterliliği desteklemekte, mesleki deneyim yılındaki çeşitlilik ise bireysel farklılıkları göz önüne alarak geniş bir perspektif sunmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Katılımcı	KK1	KK2	KK3	KE4	KK5	KK6	KE7	KK8	KE9	KE10	KK11
Cinsiyet	Kadın	Kadın	Kadın	Erkek	Kadın	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Erkek	Kadın
Yaş	31	30	22	45	30	28	35	40	32	35	34
Medeni Durumu	Bekâr	Evli	Bekâr	Evli	Evli	Bekâr	Evli	Evli	Evli	Evli	Evli
Eğitim Durumu	Lisans	Lisans	Lisans	Lisans	Lisans	Lisans	Lisans	Lisans	Lisans	Lisans	Lisans
Mesleki Deneyim Yılı	8	5	0	22	5	2	8	12	5	8	8
Haftalık Ders Yükü	40	40	18	40	40	40	40	40	40	40	40

Verilerin Elde Edilmesi: Veri toplama sürecinde, her bir katılımcıyla en az 30-40 dakikalık yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiş ve bu görüşmeler ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiştir. Araştırmanın amaçlarına uygun olarak, terapatik rekreasyonun özel gereksinimli bireyler üzerindeki etkileri literatür incelemeleri dikkate alınarak yedi yarı yapılandırılmış görüşme sorusu oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme, önceden belirlenmiş bir görüşme planı doğrultusunda ilerlerken gerektiğinde yeni sorular sormaya da olanak tanıyan esnek bir yöntemdir (Karasar, 2015).

Bu çalışmada, görüşmelere rehberlik eden araştırma soruları şunlardır:

- 1- Açık alan terapatik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin motor becerileri üzerindeki etkileri ve uygulama olanakları nelerdir?

- 2- Açık alan terapatik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin koordinasyon ve denge becerilerine katkıları nelerdir?
- 3- Terapatik rekreasyonun özel gereksinimli bireylerin duyuşal işleme süreçleri üzerindeki etkisi nedir?
- 4- Özel gereksinimli bireyler için terapatik rekreasyonun stres azaltma ve zihinsel rahatlatma potansiyeli nedir?
- 5- Açık alanlarda yapılan terapatik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin bilişsel fonksiyonları ve odaklanma üzerindeki etkileri nelerdir?
- 6- Açık alan terapatik rekreasyonunun katılımcılar arasındaki sosyal etkileşimi artırma potansiyeli nedir?
- 7- Terapatik rekreasyonun özel gereksinimli bireylerin davranışsal yeteneklerini güçlendirme potansiyeli nedir?

Bu araştırma soruları, terapatik rekreasyonun özel gereksinimli bireyler üzerindeki etkilerini derinlemesine anlamak ve bu etkinliklerin farklı alanlarda sağladığı katkıları değerlendirmek amacıyla yapılandırılmıştır. Bu sayede, görüşmeler araştırma sorularına odaklanarak öğretmenlerin görüşlerini anlamak üzerine yoğunlaşmıştır.

Verilerin Analizi: Bu çalışmada, açık alanlarda gerçekleştirilen terapatik rekreasyon etkinliklerinin, özel gereksinimli bireylerin fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimleri üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde incelenmeye çalışılmaktadır. Araştırma, Trabzon'un Akçaabat ilçesindeki özel eğitim kurumlarından seçilen 11 öğretmenden oluşan bir katılımcı grubuyla yürütülmüştür. Amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen katılımcılarla, yarı yapılandırılmış yedi sorudan oluşan bir görüşme formu aracılığıyla bireysel görüşmeler yapılmıştır. NVivo analiz programı kullanılarak elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. İçerik analizi sürecinde, veri setine odaklanarak, sık tekrarlanan veya katılımcılar tarafından özellikle vurgulanan olay ve olgular temel alınarak kodlar oluşturulmuştur. Bu kodlar, araştırmanın ana odak noktalarını ve temalarını belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Kodlardan hareketle, önce kategoriler, ardından temalar oluşturularak sistematik bir ilerleme sağlanmıştır. Benzer ve ilişkili bulunan veriler (kodlar), belirli kavramlar (kategoriler) ve temalar etrafında toplanarak analiz edilmiştir. Katılımcı görüşleri bu süreçte dikkatli bir biçimde ayrıştırılarak incelenmesi analiz türünün önemini göstermektedir (Merriam, 2019; Miles ve Huberman, 2016). Elde edilen sonuçlar, doğrudan katılımcı ifadelerine dayalı kodlar ve temalar doğrultusunda yorumlanmış ve araştırmanın amaçları çerçevesinde açıklanmıştır. Araştırmanın geçerliliği, incelenen olgunun gerçekçi ve tarafsız bir şekilde yansıtılmasıyla sağlanmıştır. Bu çalışmada, veri toplama ve analiz süreçleri ayrıntılı olarak açıklanmış; veriler özenle düzenlenmiş ve araştırmacı veri seti ile sürekli etkileşimde bulunmuştur. Veri ve bulguların doğruluğunu artırmak için uzman görüşlerine başvurulmuş; inandırıcılık, teyit edilebilirlik, tutarlılık ve aktarılabirlik gibi kriterlere özen gösterilmiştir. Çalışmaya katılan bireylerin özellikleri detaylı bir şekilde sunulmuştur. Geçerlilik aşamasında, "Görüş Birliği" ve "Görüş Ayrılığı" sayıları belirlenmiş; araştırmacı, analizlerinin bir kısmını uzmanlara göndererek onların tekrar analiz yapmalarını istemiştir. Aynı temaya yönelik benzer kodlamaların yapılması görüş birliği, farklı temaların işaretlenmesi ise görüş ayrılığı olarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler, araştırmanın tarafsızlık ve güvenilirlik düzeyini güçlendirmiştir. Miles ve Huberman'ın (2016) "görüş birliği/görüş birliği + görüş ayrılığı" formülüne göre araştırmanın güvenilirliği %92 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmanın Etiği: Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Katılımcılara detaylı olarak bilgilendirilmiş onam formu hazırlanmış ve onaylamaları istenmiştir. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazara aittir. Makalenin etik kurul izni Trabzon Üniversitesi/Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Eğiti Kurulu tarafınca 24.04.2024 tarih ve E-81614018-050.04-2400019625 sayılı kararı ile alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, açık alanlarda uygulanan terapatik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimleri üzerindeki etkilerini ortaya koyan analiz sonuçları sunulmuştur. Veriler, katılımcılardan elde edilen görüşler doğrultusunda içerik analizi yöntemiyle incelenmiş; belirli temalar ve kodlar çerçevesinde yapılandırılmıştır. Bulgular, terapatik rekreasyon uygulamalarının bireylerin motor becerilerini, bilişsel fonksiyonlarını ve sosyal etkileşim yeteneklerini nasıl geliştirdiğini ve yaşam kalitesine olan katkılarını kapsamlı bir şekilde açıklamaktadır.

Tablo 2'deki veriler doğrultusunda, açık alan terapatik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin motor becerilerine etkisi ve uygulama imkânları çeşitli temalar altında incelenmiştir. Katılımcıların görüşlerinden elde edilen bulgular, motor beceri gelişimi, sosyal beceri artışı, açık alanda egzersizin gerekliliği, gelişim fırsatları yaratma ve iletişimi geliştirme gibi başlıklarda ele alınmıştır.

Motor Beceri Gelişimi: Katılımcılar, açık alan terapatik rekreasyon etkinliklerinin büyük kas gelişimini desteklediğini ve motor becerileri geliştirici bir ortam sunduğunu belirtmiştir. Katılımcılar (KK2, KK3, KE4, KK5, KK6, KE7, KK8, KE9, KE10), açık hava etkinliklerinin kas kuvveti, dayanıklılık, denge ve koordinasyon gibi temel motor beceriler üzerinde olumlu etkiler yarattığını ifade etmiştir. Yürüyüş, bisiklet sürme ve diğer açık hava sporlarının bu becerilerin gelişimini desteklediğine vurgu yapılmıştır.

Gelişim Fırsatı Yaratma: Çeşitli katılımcılar (KK1, KK3, KK5, KK8, KE9), açık alanların özel gereksinimli bireyler için motor fonksiyonları iyileştirici ve hareket kabiliyetini artırıcı bir ortam sağladığını vurgulamıştır. Bu tür alanların fiziksel egzersiz yapma, karmaşık becerilerin gelişimini destekleme ve genel anlamda gelişim fırsatları yaratma açısından önemli olduğu belirtilmiştir.

Sosyal Beceri Artırma: Katılımcılardan KK1, KK8 ve KK11, açık alan terapatik rekreasyon etkinliklerinin sosyal becerileri artırdığını, sosyal etkileşimi teşvik ettiğini ve yaşam becerilerinin gelişimini desteklediğini dile getirmiştir. Bu görüşler, etkinliklerin yalnızca fiziksel aktivite değil, aynı zamanda doğal çevre ile etkileşim ve sosyal etkileşimi de teşvik ederek özel gereksinimli bireylerin sosyal başarılarını artırdığı yönündedir.

Açık Havada Egzersizin Gerekliliği: Katılımcılar (KK2, KK5, KK6, KE7, KK8), açık alanların özel gereksinimli bireylerin fiziksel egzersiz yapabilmesi için önemli bir ortam sağladığını ifade etmişlerdir. Özellikle açık hava sporları ve oyunlarının, motor fonksiyonların geliştirilmesi ve çevre ile etkileşimin sağlanması açısından kritik olduğu vurgulanmıştır. Bu bulgu, açık alanlarda gerçekleştirilen aktivitelerin fiziksel ve çevresel katkılarının önemini ortaya koymaktadır.

İletişimi Geliştirme: İletişim becerilerinin gelişimi de araştırmanın bir diğer önemli bulgusudur. KK1 ve KE10 katılımcıları, açık alan etkinliklerinin duyuşal farkındalığı artırarak iletişim yeteneklerini desteklediğini belirtmişlerdir. Örneğin, açık alanlardaki oyun alanlarının göz kontağı kurma ve karşılıklı etkileşimi teşvik etme açısından önemli rol oynadığı ifade edilmiştir.

Bu bulgular, açık alan terapötik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin yalnızca motor becerilerini değil, aynı zamanda sosyal, duyuşal ve iletişim becerilerini de geliştirmede önemli bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Açık alanların fiziksel, bilişsel ve sosyal alanlardaki çok yönlü katkıları, özel gereksinimli bireylerin yaşam kalitesini artırmada önemli bir potansiyel taşıdığını göstermektedir.

Tablo 2. Terapatik Rekreasyon Etkinliklerinin Özel Gereksinimli Bireylerin Motor Becerilerine Etkisi ve Uygulama İmkânlarına İlişkin Bulgular

Kategori	Tema	Kod/Kodlar	Örnek Kodlama Cümlesi	İlgili Temaya Kod Üreten Katılımcılar
	Motor Beceri Gelişimi	-Motor Becerileri Geliştirir, -Büyük Kaslar Gelişir.	Açık hava ortamlarında gerçekleştirilen etkinliklerde, kas kuvveti, dayanıklılık, denge ve koordinasyon gibi motor becerilerinin gelişimine katkıda bulunur. Örnek olarak yürüyüşler bisiklet sürme veya açık hava sporları bu tür fiziksel becerilerin gelişimini destekler.	KK2, KK3, KE4, KK5, KK6, KE7, KK8, KE9, KE10
	Gelişim Fırsatı Yaratma	-Pozitif Etkiler Fazladır. -Etkinlik Ortamı Sunar Genel Fırsatlar Verir -Gelişim Fırsatı Yaratır -Aktivitelere Teşvik Eder -Karmaşık Beceriye Destekler.	Açık alanlar özel gereksinimli bireyler için fiziksel egzersiz, motor fonksiyonlarını iyileştirmek ve hareket kabiliyetlerini artırmak açısından kritiktir.	KK1, KK3, KK5, KK8, KE9
Rekreasyon Etkinliklerinin Özel Gereksinimli Bireylerin Motor Becerilerine Etkisi ve Uygulama İmkânları	Sosyal Beceriye Artırma	-Sosyalliği Artırır -Sosyal Etkileşimi Geliştirir. -Yaşam Becerisini Geliştirir, -Sosyal Başarıları Artar.	Açık alanlarda gerçekleşen terapatik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin motor becerilerini olumlu yönde etkileyebileceğine inanıyorum. Bu tür etkinlikler, fiziksel aktivitenin teşvik edilmesi, doğal çevre ile etkileşim, ve sosyal etkileşim gibi pek çok fayda sağlayabilir	KK1, KK8, KK11
	Açık Havada Egzersizin Gerekliliği	-Spor Oyunları Önemlidir -Açık Alanın Önemi -Egzersize Teşvik Eder, -Açık Hava Gereklidir, -Çevre Etkileşimi Geliştirir,	Açık alanlar özel gereksinimli bireyler için fiziksel egzersiz, motor fonksiyonlarını iyileştirmek ve hareket kabiliyetlerini artırmak açısından kritiktir.	KK2, KK5, KK6, KE7, KK8
	İletişimi Geliştirme	-İletişim Gelişimi Destekler, -Duyuları Harekete Geçirir, -Duyuları Kontrol Ettirir	En ufak bir kaydırak bile göz kontağı karşılıklı etkileşimi desteklemektedir açık hava bunu pozitif yönde etkilemektedir	KK1, KE10

Tablo 3. Açık Alan Terapatik Rekreasyon Etkinliklerinin Özel Gereksinimli Bireyler İçin Koordinasyon ve Denge Becerilerine Katkılarına İlişkin Bulgular

Kategori	Tema	Kod/Kodlar	Örnek Kodlama Cümlesi	İlgili Temaya Kod Üreten Katılımcılar
Açık Alan Terapatik Rekreasyon Etkinliklerinin Özel Gereksinimli Bireyler İçin Koordinasyon ve Denge Becerilerine Katkıları	Fiziksel farkındalık sağlama	-Vücut Farkındalığını Etkiler	Salıncaklar hamak salıncak özellikle bir de trambolin vücut farkındalığını yüksek ölçü de etkiliyor.	KK1
	Farklı Zemin Etkileri	-Farklı Zeminler Önemlidir -Çeşitli Materyaller Önemlidir -Hareket Alanı Önemlidir -Etkinlikler Önemlidir	Farklı zemin türleri engelli bireylerin denge ve koordinasyonunu geliştirir	KK2, KE4, KK5, KK6, KE7, KK8, KK11
	Denge ve Koordinasyon Gelişimi	-Denge Ve Koordinasyonu Geliştirir -Motor Becerileri Gelişir -Performans Göstermelerini Sağlar	Koordinasyon beceri düzeyleri artmakta ve denge becerileri ilerleme kaydetmektedir ancak bazen açık alanlara ulaşım açısında olumsuzluklar yaşanmaktadır	KK2, KK3, KE4, KK5, KK6, KE7, KK8, KE9, KE10, KK11
	Yaşam Kalitesi	-Yaşam Kalitesini Artırır	Açık alanlarda yaptığımız etkinlikler, bireylerin yaşam kalitesini artırırken, koordinasyon ve denge becerilerini geliştirmelerine de önemli ölçüde yardımcı olur. Elimizde olan imkânlar salıncak, döner oyuncaklar ve dengesizlik sağlayan yüzeyler, vestibüler sistemi uyararak denge ve koordinasyonun gelişimine katkıda bulunur.	KK5

Açık alan terapatik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin denge, koordinasyon ve yaşam kalitesi üzerindeki katkıları çeşitli temalar altında incelenmiştir. Katılımcıların ifadelerine dayalı olarak elde edilen bulgular, fiziksel farkındalık sağlama, farklı zeminlerin etkisi, denge ve koordinasyon gelişimi ve yaşam kalitesinin artırılması başlıkları altında ele alınmıştır.

Fiziksel Farkındalık Sağlama: Katılımcılardan KK1, özellikle salıncak, hamak ve trambolin gibi ekipmanların, özel gereksinimli bireylerin vücut farkındalığını artırmada büyük bir rol oynadığını belirtmiştir. Bu tür ekipmanlar, bireylerin fiziksel farkındalıklarını geliştirerek, bedenlerini kontrol etme ve çevreleriyle daha uyumlu hareket edebilme becerilerini desteklemektedir.

Farklı Zemin Etkileri: Farklı zemin materyalleri ve yüzey özellikleri, özel gereksinimli bireylerin denge ve koordinasyon gelişiminde önemli bir faktör olarak görülmüştür. KK2, KE4, KK5, KK6, KE7, KK8 ve KK11 gibi katılımcılar, çeşitli yüzeylerin, bireylerin denge ve koordinasyon becerilerini geliştirmeye yardımcı olduğunu vurgulamıştır. Bu bulgu, açık alanlarda farklı zemin türlerinin kullanılmasının bireylerin hareket alanlarını genişletme ve denge kabiliyetlerini artırma potansiyelini ortaya koymaktadır.

Denge ve Koordinasyon Gelişimi: Birçok katılımcı (KK2, KK3, KE4, KK5, KK6, KE7, KK8, KE9, KE10, KK11), açık alan terapatik rekreasyon etkinliklerinin denge ve koordinasyon gelişimine katkıda bulunduğunu belirtmiştir. Koordinasyon becerilerinde belirgin bir artış yaşandığı ifade edilirken, bu gelişmelerin bireylerin performans gösterme kapasitelerini olumlu etkilediği belirtilmiştir. Ancak, bazı katılımcılar, açık alanlara ulaşım konusunda yaşanan zorlukların bu tür etkinliklerin sürdürülebilirliğini olumsuz etkileyebileceğine dikkat çekmiştir.

Yaşam Kalitesini Artırma: Katılımcılardan KK5, açık alan etkinliklerinin bireylerin yaşam kalitesini artırmada önemli bir katkı sağladığını ifade etmiştir. Özellikle, vestibüler sistemi uyaran salıncaklar, döner oyuncaklar ve dengesiz yüzeylerin kullanımı, denge ve koordinasyonun gelişimine olumlu etki yaparken, bireylerin günlük yaşam aktivitelerine olan katılımlarını artırmakta ve genel refah seviyelerini yükseltmektedir.

Bu bulgular, açık alan terapatik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin sadece fiziksel becerilerini değil, aynı zamanda yaşam kalitelerini ve çevreyle olan etkileşimlerini artırmada önemli bir araç olduğunu göstermektedir. Denge, koordinasyon ve fiziksel farkındalık gelişimine yönelik bu etkinliklerin özel gereksinimli bireylerin hayatlarına kattığı olumlu etkiler, açık alan terapatik rekreasyonun potansiyel faydalarını ortaya koymaktadır.

Tablo 4. Açık Alan Terapatik Rekreasyon Etkinliklerinin Özel Gereksinimli Bireylerin Duyu İşlemleri Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular

Kategori	Tema	Kod/Kodlar	Örnek Kodlama Cümlesi	İlgili Temaya Kod Üreten Katılımcılar
Terapatik Rekreasyonun Özel Gereksinimli Bireylerin Duyu İşlemleri Üzerindeki Etkisi	Duyusal Algı	-Gerçek Nesnelere Temas -Algılama Noktası Yüksek -Dış Seslerin Etkisi	Çocuk gerçek nesnelere duyu alanına daha kolaylıkla girdi sağlar bu da algılama noktasında yüksek ivme kazandırmaktadır.	KK1, KK2,
	Duyusal Etki	-Duyu Organları Arasındaki İlişki Fazladır -Öğrenmeyi Olumlu Etkiler -Duyu Organlarını Aktifleştirir -Duyu Organlarını Olumlu Etkiler -Duyusal Sorunların Azalmasına Yardım Eder	Dışarıda yürüyüş yaparken rüzgârı hissetmesi hayvan seslerini duyması duyu organları arasındaki ilişkiyi etkiler	KK2, KK3, KE7, KK8, KE10
	Duyusal Deneyim	-Duyu Girdi Deneyimi Artırır -Duyusal Deneyimlerini Zenginleştirir -Farklı Duyusal Uyarımlar Etkiler -Bütünsel Deneyim Sağlar	Aynı anda görsel işitsel dokusal uyarımlarla karşılaşabilirler. Duyusal deneyimlerini zenginleştirir.	KK3, KE4, KK6, KK8, KK11
	Duyusal Entegrasyon	-Farklı Duyusal Uyarımlar Etkiler -Duyusal Entegrasyonu Destekler	Terapatik rekreasyon etkinlikleri bir çok duyu organlarını aktifleştirir. Motor becerilerin ve fiziksel aktivitenin teşvik edilmesi yoluyla duyu organlarının entegrasyonunu destekler. Örneğin, denge ve koordinasyon gerektiren aktiviteler, vücudun çeşitli duyu girdilerine nasıl tepki verdiğini ve bu girdileri nasıl entegre ettiğini gösterir.	KE4, KE7
	Yaşam Kalitesi	-Yaşam Kalitesini Artırır -Günlük Yaşam Performansı Artırır -Beceri Kazanmayı Etkiler	Genel yaşam kalitesini artırmak ve günlük hayatta daha iyi performans göstermelerini sağlamak amacıyla kullanılır.	KK5, KE9

Bu bulguda, terapatik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin duyu işlem becerilerine olan etkileri çeşitli temalar çerçevesinde incelenmiştir. Katılımcıların geri bildirimleri doğrultusunda duyu algı, duyu etki, duyu deneyim, duyu entegrasyon ve yaşam kalitesine katkı gibi temel başlıklar altında toplanan bulgular, açık alan etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin duyu işleme kapasiteleri üzerindeki önemli etkilerini ortaya koymaktadır.

Duyusal Algı: Katılımcılardan KK1 ve KK2, gerçek nesnelere doğrudan temas etmenin ve açık alanlardaki dış seslerin, özel gereksinimli bireylerin algılama süreçlerini güçlendirdiğini belirtmişlerdir. Özellikle, çocukların çevreyle fiziksel olarak temas edebilmesi, duyu algıyı güçlendirmekte ve öğrenme sürecinde hızlanma sağlamaktadır. Bu bulgu, terapatik rekreasyon etkinliklerinin bireylerin algılama yetilerini geliştirici bir etki sunduğunu göstermektedir.

Duyusal Etki: KK2, KK3, KE7, KK8 ve KE10 gibi katılımcılar, duyu etkileşimin yoğunlaştığı açık alanlarda gerçekleştirilen yürüyüş gibi aktivitelerin, duyu organları arasındaki ilişkiyi artırarak öğrenmeyi olumlu yönde etkilediğini ifade etmişlerdir. Örneğin, rüzgârın hissedilmesi ya da doğal ortamda hayvan seslerinin duyulması gibi duyu uyarımları, bireylerin duyu organları arasındaki bağı kuvvetlendirmekte ve duyu sorunlarının azalmasına yardımcı olmaktadır. Bu bulgu, açık alan terapatik etkinliklerinin duyu uyarımları yoluyla bireylerin psikolojik iyilik hallerine de katkıda bulunduğunu göstermektedir.

Duyusal Deneyim: Katılımcılardan KK3, KE4, KK6, KK8 ve KK11, açık alanda aynı anda görsel, işitsel ve dokusal uyarımlarla karşılaşmanın bireylerin duyu deneyimlerini zenginleştirdiğini belirtmişlerdir. Bu bütünsel deneyim, bireylerin farklı duyu uyarımlarıyla aynı anda etkileşime girmesini sağlayarak duyu girdileri arasındaki entegrasyonu güçlendirmektedir. Sonuç olarak, terapatik rekreasyon etkinlikleri, bireylerin duyu farkındalığını artırmakta ve daha kapsamlı bir duyu deneyim sunmaktadır.

Duyusal Entegrasyon: KE4 ve KE7 gibi katılımcılar, denge ve koordinasyon gerektiren aktivitelerin, bireylerin motor becerilerini geliştirirken aynı zamanda duyu entegrasyonlarını da desteklediğini belirtmişlerdir. Bu tür etkinlikler, farklı duyu uyarımlarının

bir arada deneyimlenmesiyle bireylerin duyuşsal uyarılara daha etkin şekilde yanıt vermelerini sağlamaktadır. Bu bulgu, özel gereksinimli bireylerin duyuşsal entegrasyon sürecinin terapatik rekreasyon etkinlikleri aracılığıyla güçlendirilebileceğini göstermektedir.

Yaşam Kalitesi: Katılımcılardan KK5 ve KE9, terapatik rekreasyon etkinliklerinin bireylerin genel yaşam kalitesini artırdığı ve günlük yaşam performanslarını geliştirdiğı yönünde geri bildirimde bulunmuşlardır. Bu tür etkinlikler, bireylerin günlük yaşam becerilerini kazanma ve sürdürme sürecini desteklemekte, böylece genel refah seviyelerinde artış sağlamaktadır.

Genel olarak, elde edilen bulgular, açık alan terapatik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin duyuşsal işlem becerileri üzerinde olumlu etkiler yarattığını, duyuşsal entegrasyon süreçlerini desteklediğini ve yaşam kalitelerini artırdığını göstermektedir. Bu tür etkinliklerin, bireylerin doğal çevreyle etkileşimlerini artırarak çok yönlü gelişimlerine katkıda bulunduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 5. Özel Gereksinimli Bireyler İçin Terapatik Rekreasyon Etkinliklerinin Stres Azaltma ve Zihinsel Rahatlama Potansiyeline İlişkin Bulgular

Kategori	Tema	Kod/Kodlar	Örnek Kodlama Cümlesi	İlgili Temaya Kod Üreten Katılımcılar
Özel Gereksinimli Bireyler İçin Terapatik Rekreasyonun Stres Azaltma ve Zihinsel Rahatlama Potansiyeli	Eğitimin Gerekliği	-Regüle Olmayı Sağlar, -Olumlu Etkiler -İfade Etme Sağlar -Etkinlikler Destek Sağlar, -Duyuşsal Deneyim Sağlar -Öğrenmeye Açık Olmayı Sağlar -Eğitimden Verim Sağlanır	Duyuşsal hassasiyeti azalmış çocuklar daha kolay regüle olabilmektedirler bu noktada çalışmalarını olumlu yönde etkilemektedir	KK1, KK3, KK6, KE7, KE9, KE10
	Sosyal Etkileşim	-Grup Etkinlikleri Sosyal Etkileşimi Artırır	Grup halinde yapılan etkinlikler sosyal etkileşimi artırır aynı zamanda fiziksel aktiviteler enerjisi atarak stresi de azaltır	KK2
Yaşam Kalitesi	Rahatlık Sağlama	-Rahatlama Sağlar -Gerginliği Azaltır -Zihinsel Rahatlama Sağlar -Sakin Ve Dengeli Davranış Sağlar,	Her öğrencinin olduğu gibi özel çocuklarında rahatlama ve nefes almaya ihtiyacı vardır bu açıdan terapatik rekreasyon etkinlikleri olumlu etkiler yaratır	KK3, KE4, KK6, KK8, KE9, KE10, KK11
	Stres Azaltma	-Stresi Azaltır	Düzenli yapılan egzersiz, stres hormonlarının azaltılmasına ve endorfin üretiminin artmasına yol açar. Bu da genel olarak stres düzeyini düşürür ve zihinsel olarak rahatlama sağlar.	KK2, KK8, KE10, KK11
	Yaşam Kalitesi	-Yaşam Kalitesini Artırır	Terapatik rekreasyon etkinlikleri fiziksel, zihinsel ve duyuşsal iyilik halini artırmaya yönelik tasarlanmış olup, bireylerin yaşam kalitesini iyileştirmede önemli bir rol oynar.	KK5, KE7

Bu tabloda, terapatik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin duyuşsal işlem becerilerine olan etkileri çeşitli temalar çerçevesinde incelenmiştir. Katılımcıların geri bildirimleri doğrultusunda duyuşsal algı, duyuşsal etki, duyuşsal deneyim, duyuşsal entegrasyon ve yaşam kalitesine katkı gibi temel başlıklar altında toplanan bulgular, açık alan etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin duyu işleme kapasiteleri üzerindeki önemli etkilerini ortaya koymaktadır.

Duyuşsal Algı: Katılımcılardan KK1 ve KK2, gerçek nesnelere doğrudan temas etmenin ve açık alanlardaki dış seslerin, özel gereksinimli bireylerin algılama süreçlerini güçlendirdiğini belirtmişlerdir. Özellikle, çocukların çevreyle fiziksel olarak temas edebilmesi, duyuşsal algıyı güçlendirmekte ve öğrenme sürecinde hızlanma sağlamaktadır. Bu bulgu, terapatik rekreasyon etkinliklerinin bireylerin algılama yetilerini geliştirici bir etki sunduğunu göstermektedir.

Duyuşsal Etki: KK2, KK3, KE7, KK8 ve KE10 gibi katılımcılar, duyuşsal etkileşimin yoğunlaştığı açık alanlarda gerçekleştirilen yürüyüş gibi aktivitelerin, duyu organları arasındaki ilişkiyi artırarak öğrenmeyi olumlu yönde etkilediğini ifade etmişlerdir. Örneğin, rüzgârın hissedilmesi ya da doğal ortamda hayvan seslerinin duyulması gibi duyuşsal uyarılar, bireylerin duyu organları arasındaki bağı kuvvetlendirmekte ve duyuşsal sorunların azalmasına yardımcı olmaktadır. Bu bulgu, açık alan terapatik etkinliklerinin duyuşsal uyarılar yoluyla bireylerin psikolojik iyilik hallerine de katkıda bulunduğunu göstermektedir.

Duyuşsal Deneyim: Katılımcılardan KK3, KE4, KK6, KK8 ve KK11, açık alanda aynı anda görsel, işitsel ve dokunsal uyarılarla karşılaşmanın bireylerin duyuşsal deneyimlerini zenginleştirdiğini belirtmişlerdir. Bu bütünsel deneyim, bireylerin farklı duyuşsal uyarılarla aynı anda etkileşime girmesini sağlayarak duyuşsal girdiler arasındaki entegrasyonu güçlendirmektedir. Sonuç olarak, terapatik rekreasyon etkinlikleri, bireylerin duyuşsal farkındalığını artırmakta ve daha kapsamlı bir duyuşsal deneyim sunmaktadır.

Duyusal Entegrasyon: KE4 ve KE7 gibi katılımcılar, denge ve koordinasyon gerektiren aktivitelerin, bireylerin motor becerilerini geliştirirken aynı zamanda duyusal entegrasyonlarını da desteklediğini belirtmişlerdir. Bu tür etkinlikler, farklı duyusal uyaranların bir arada deneyimlenmesiyle bireylerin duyusal uyaranlara daha etkin şekilde yanıt vermelerini sağlamaktadır. Bu bulgu, özel gereksinimli bireylerin duyusal entegrasyon sürecinin terapatik rekreasyon etkinlikleri aracılığıyla güçlendirilebileceğini göstermektedir.

Yaşam Kalitesi: Katılımcılardan KK5 ve KE9, terapatik rekreasyon etkinliklerinin bireylerin genel yaşam kalitesini artırdığı ve günlük yaşam performanslarını geliştirdiği yönünde geri bildirimde bulunmuşlardır. Bu tür etkinlikler, bireylerin günlük yaşam becerilerini kazanma ve sürdürme sürecini desteklemekte, böylece genel refah seviyelerinde artış sağlamaktadır.

Genel olarak, elde edilen bulgular, açık alan terapatik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin duyusal işlem becerileri üzerinde olumlu etkiler yarattığını, duyusal entegrasyon süreçlerini desteklediğini ve yaşam kalitelerini artırdığını göstermektedir. Bu tür etkinliklerin, bireylerin doğal çevreyle etkileşimlerini artırarak çok yönlü gelişimlerine katkıda bulunduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 6. Açık Alanlarda Gerçekleştirilen Terapatik Rekreasyon Etkinliklerinin Özel Gereksinimli Bireylerin Bilişsel Fonksiyonları ve Odaklanma Süreçleri Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bulgular

Kategori	Tema	Kod/Kodlar	Örnek Kodlama Cümlesi	İlgili Temaya Kod Üreten Katılımcılar
Açık Alanlarda Gerçekleşen Terapatik Rekreasyonun Özel Gereksinimli Bireylerin Bilişsel Fonksiyonları ve Odaklanma Üzerindeki Etkileri	Bilişsel Beceri Sağlama	-Dikkat,Hafıza,Problem Çözme Becerileri(Bilişsel Beceriler) Gelişir -Hafızayı Güçlendirir -Hafıza Ve Problem Çözme Yetenekleri Gelişir	Etkinlikler, stres seviyelerini azaltır, dikkat ve konsantrasyonu artırır, bilişsel esneklik ve hafızayı güçlendirerek bireylerin genel bilişsel sağlıklarını iyileştirir.	KK2, KK5, KE10
	Bilişsel Süreci Destekleme	-Bilişsel Süreçleri Destekler	Çeşitli görsel dokunsal uyarılar bilişsel süreçlerini destekleyerek öğrenme dikkat hafıza problem çözme odaklanma becerilerini geliştirir	KK2, KK7, KK8, KK11
	Sosyal Etkileşim	-Sosyal Etkileşim Faydalıdır -Sosyal Etkileşim Artar Yaşam Kalitesini Artırır	Dikkat ve hafıza oyunları gibi etkinlikler bilişsel süreçlerin iyileştirilmesine yardımcı olur. Ayrıca, sosyal etkileşim ve duygusal refahın artması, bu bireylerin genel bilişsel performansını ve günlük yaşam kalitesini olumlu yönde etkiler	KK6, KE7, KE9
	Odaklanma Sağlama	-Duyusal Hassasiyet Ortadan Kalkar -Odaklanmayı Geliştirir -Açık Alanlardaki Uyarılar Odaklanma Sağlar -Dikkat Ve Koordinasyonu Artırır	Açık alanlardaki sesler renkleri zihinsel uyarılmayla beraber odaklanmayı sağlar.	KK1, KK2, KE4, KK8
	Duyusal Uyarıların Fayda Sağlaması	-Farklılık Gösterir -Stresi Azaltır -Çeşitli Duyusal Uyarılar Fayda Sağlar -Duyusal Refah Artar -Performans Artar -Stresi Azaltır -Duyusal Denge Sağlar -Öğrenme Sağlar	Etkinlikler çeşitli duyusal uyarımlar ve sosyal etkileşim fırsatları açısından faydalıdır.	KK3, KK5, KK6, KE7, KK8, KE9, KK11

Bu tabloda, açık alan terapatik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin bilişsel fonksiyonları, odaklanma becerileri ve genel duygusal refah üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Katılımcıların geri bildirimleri doğrultusunda ortaya çıkan bulgular, açık alan etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin bilişsel gelişimi üzerinde pozitif bir etkisi olduğunu göstermektedir. Çeşitli temalar altında toplanan bulgular, bireylerin dikkat, hafıza, problem çözme gibi bilişsel becerilerinin yanı sıra, sosyal etkileşim, odaklanma ve duygusal uyaranlara yanıt verme gibi alanlarda önemli gelişmeler sağladığını ortaya koymaktadır.

Bilişsel Beceri Sağlama: Katılımcılardan KK2, KK5 ve KE10, açık alan terapatik rekreasyon etkinliklerinin, dikkat, hafıza ve problem çözme gibi bilişsel becerileri güçlendirdiğini ifade etmişlerdir. Etkinliklerin bireylerin stres seviyelerini azaltarak dikkat ve konsantrasyonunu artırdığı, bilişsel esneklik ve hafızayı güçlendirdiği belirtilmiştir. Bu bulgu, açık alan etkinliklerinin bireylerin genel bilişsel sağlıklarını iyileştirme potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir.

Bilişsel Süreci Destekleme: KK2, KK7, KK8 ve KK11 gibi katılımcılar, çeşitli görsel ve dokunsal uyaranların bilişsel süreçleri destekleyerek öğrenme, dikkat, hafıza ve odaklanma becerilerini geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Bu bulgu, terapatik rekreasyon

etkinliklerinin bireylerin bilişsel süreçlerini zenginleştirerek, öğrenme potansiyellerini ve dikkat sürelerini olumlu yönde etkilediğini ortaya koymaktadır.

Sosyal Etkileşim: Katılımcılardan KK6, KE7 ve KE9, dikkat ve hafıza oyunları gibi etkinliklerin bilişsel süreçleri geliştirmenin yanı sıra sosyal etkileşimi artırdığını belirtmişlerdir. Sosyal etkileşimdeki artışın, bireylerin duygusal refahını güçlendirdiği ve günlük yaşam kalitelerini olumlu yönde etkilediği vurgulanmıştır. Bu bulgu, açık alan etkinliklerinin bireylerin bilişsel gelişimini desteklerken, sosyal bağlantılar ve duygusal destek sağlamları açısından da değerli olduğunu göstermektedir.

Odaklanma Sağlama: Katılımcılar (KK1, KK2, KE4, KK8) açık alanlardaki sesler ve renklerin zihinsel uyarılmayı artırarak bireylerin odaklanmalarını sağladığını ifade etmişlerdir. Bu bulgu, açık alan etkinliklerinin bireylerin odaklanma becerilerini geliştirme konusunda etkili olduğunu ve duygusal hassasiyetlerini azaltarak dikkati artırdığını göstermektedir.

Duyusal Uyarıların Fayda Sağlaması: Katılımcılardan KK3, KK5, KK6, KE7, KK8, KE9 ve KK11, açık alanlarda sunulan çeşitli duyuşsal uyarıların bireylerin stresi azaltmalarına, duygusal dengelerini sağlamlarına ve öğrenme potansiyellerini artırmalarına katkı sağladığını belirtmişlerdir. Bu duyuşsal uyarılar, bireylerin performansını artırırken, duygusal refahı güçlendiren bir etki yaratmaktadır.

Sonuç olarak, elde edilen bulgular, açık alan terapatik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin bilişsel becerilerini geliştirmede, odaklanma sürelerini artırmada ve duyuşsal uyarılara yanıt verme kapasitelerini güçlendirmede etkili olduğunu göstermektedir. Bu etkinliklerin, bireylerin bilişsel fonksiyonları üzerinde olumlu bir etki yaratarak onların günlük yaşam kalitesini artırdığı, sosyal etkileşim ve duyuşsal destek sağlama açısından da değerli bir katkı sunduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 7. Açık Alan Terapatik Rekreasyon Etkinliklerinin Katılımcılar Arasındaki Sosyal Etkileşimi Artırma Potansiyeline İlişkin Bulgular

Kategori	Tema	Kod/Kodlar	Örnek Kodlama Cümlesi	İlgili Temaya Kod Üreten Katılımcılar
Açık Alan Terapatik Rekreasyonunun Katılımcılar Arasındaki Sosyal Etkileşimi Artırma Potansiyeli	Aile Desteği	Veli Desteği Olumlu Etkiler	Çocuk çocuktan öğrenir sözünden hareketle akran eğitimi veli desteği açısından etkileşimi artırma noktasında olumlu destekleyeceğini düşünmekteyim	KK1
	Sosyal Etkileşim Artımı	-Sosyal Etkileşim Güçlenir -Sosyalleşme Önemlidir -Açık Hava Etkinlikleri Etkileşim Sağlar -Grup Etkinlikleri Sosyal Etkileşim Sağlar -Bireylerle Toplumsal Bağ Kurmak Sosyal Etkileşimi Sağlar -Toplumsal Bağ Güçlenir	Çocuklarda gözlem taklit son derece önem taşımaktadır grup oyunları takım çalışmaları iletişimi sosyal etkileşimleri ve genel sosyal becerilerini güçlendirir	KK2, KK3, KK5, KK6, KE7, KE9, KE10
	İletişim Kurma Becerisi	-Grup Takım Oyunları -İletişimi Etkiler -İletişim Kurma Becerisi Sağlar -Grup Etkinlikleri İletişimi Etkiler -Empati Yeteneği Sağlar -Sözlü Sözsüz İletişim Becerileri Gelişir -Dil Gelişimi Olumlu Etkilenir	Grup halinde yapılan etkinlikler bireyin akranlarıyla etkileşime geçmesine olanak sağlar. Yardımlaşma iletişim kurma becerilerinde gelişir.	KK2, KE4, KK6, KK8, KE10, KK11
	Öğrenme Becerisi Kazanma	-Çocuk Çocuktan Öğrenir -Gözlem, Taktik Önemlidir -Yardımlaşma Gelişir -Farklılıkları Kabul Etme Becerisi Gelişir -Özgüven Artar -Etkinliklere Katılım Artar	Grup aktiviteleri ortak yapılan diğer dersler bireyin birbirleriyle iletişim kurmalarına teşvik eder. Bununla beraber çocukta öz güven artar başka grup etkililiklerinde başarı göstermeye başlar katılımı daha aktif hale gelir ve dil gelişiminde olumlu yanıtlar alınabilir	KK1, KK2, KE4, KK8, KK11
	Akran Etkileşimi Sağlama	Akran Kabulü Artar Akran Etkileşimi Sağlar, Akran İletişimi Güçlenir Diğer Bireylerle Etkileşim Sağlar, Katılımcılar Arasındaki Etkileşimi Kolaylaştırır	Sosyalleşme önemlidir akran kabulü artış gösterir	KK3, KE4, KK5, KK8, KE9

Bu tabloda açık alan terapatik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireyler arasındaki sosyal etkileşim, iletişim becerileri ve öğrenme kapasiteleri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Katılımcıların geri bildirimlerine dayanarak yapılan analizler, açık hava etkinliklerinin sosyal bağları güçlendirme ve bireylerin toplumsal katılımını artırma konusundaki potansiyelini göstermektedir. Bulgular, terapatik rekreasyon etkinliklerinin bireylerin sosyal etkileşimlerini destekleyerek, aile ve akran desteğini teşvik etme, iletişim becerilerini geliştirme ve öğrenme kapasitelerini artırma gibi pek çok olumlu etki sağladığını ortaya koymaktadır.

Aile Desteği: Katılımcılardan KK1, açık alan etkinliklerinin, aile desteği açısından olumlu etkileri olduğunu ifade etmiştir. Akran eğitiminin ve grup etkinliklerinin, velilerin çocuklarının sosyal gelişim süreçlerine destek olmalarını sağladığı ve aileleri çocukların eğitim süreçlerine daha fazla dahil ettiği belirtilmiştir. Bu bulgu, ailelerin çocuklarının sosyal etkileşimlerini desteklemesi açısından önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Sosyal Etkileşim Artımı: Katılımcılar (KK2, KK3, KK5, KK6, KE7, KE9, KE10), açık alan etkinliklerinin çocukların sosyal etkileşimlerini artırdığını vurgulamışlardır. Grup oyunları ve takım çalışmaları sayesinde bireylerin sosyal etkileşim düzeylerinde artış sağlandığı ve toplumsal bağların güçlendiği belirtilmiştir. Sosyal becerilerin gelişimi açısından gözlem ve taklidin önemine dikkat çekilmiştir. Bu bulgu, açık alan etkinliklerinin bireylerin sosyal becerilerini pekiştirerek toplumsal katılımlarını artırma potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir.

İletişim Kurma Becerisi: KK2, KE4, KK6, KK8, KE10 ve KK11 gibi katılımcılar, grup etkinliklerinin bireylerin iletişim kurma becerilerini geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Takım oyunlarının empati kurma, sözlü ve sözsüz iletişim becerilerini desteklediği ve dil gelişimine olumlu katkılar sağladığı vurgulanmıştır. Yardımlaşma ve iletişim becerilerindeki gelişmelerin, bireylerin sosyal çevreleriyle daha etkili bir etkileşim kurmalarına olanak tanıdığı belirtilmiştir.

Öğrenme Becerisi Kazanma: Katılımcılar (KK1, KK2, KE4, KK8, KK11), grup aktivitelerinin bireylerin birbirlerinden öğrenmelerine olanak sağladığını ve öz güvenlerini artırdığını belirtmişlerdir. Bu etkinlikler, bireylerin farklılıkları kabul etme becerisini geliştirmiş ve etkinliklere daha aktif katılımlarını sağlamıştır. Katılımcıların, sosyal etkinliklerde özgüven kazandıkları ve bu süreçte dil gelişiminde olumlu yanıtlar alındığı ifade edilmiştir. Bu bulgu, grup etkinliklerinin bireylerin kendine güvenlerini artırarak, sosyal becerilerini geliştirme potansiyelini ortaya koymaktadır.

Akran Etkileşimi Sağlama: KK3, KE4, KK5, KK8 ve KE9 gibi katılımcılar, açık alan etkinliklerinin akran etkileşimini güçlendirdiğini ve akran kabulünü artırdığını belirtmişlerdir. Bireyler arasında sosyalleşme ortamı sunan bu etkinliklerin, akran iletişimi ve kabulünü kolaylaştırdığı ifade edilmiştir. Bu bulgu, akran etkileşiminin sosyal gelişim üzerindeki önemini vurgulamakta ve açık alan etkinliklerinin sosyal uyum sağlamada değerli bir araç olduğunu göstermektedir.

Genel olarak bu bulgular, açık alan terapötik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin sosyal becerilerini geliştirerek, aile desteğini artırdığı, sosyal etkileşimi güçlendirdiği, iletişim ve öğrenme becerilerini desteklediği yönünde olumlu etkiler sağladığını ortaya koymaktadır. Elde edilen sonuçlar, açık alan etkinliklerinin bireylerin sosyal entegrasyon süreçlerine katkıda bulunabileceğini ve toplumla olan bağlarını güçlendirme potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 8. Açık Alan Terapötik Rekreasyon Etkinliklerinin Özel Gereksinimli Bireylerin Davranışsal Yeteneklerini Güçlendirme Potansiyeline İlişkin Bulgular

Kategori	Tema	Kod/Kodlar	Örnek Kodlama Cümlesi	İlgili Temaya Kod Üreten Katılımcılar
Terapötik Rekreasyonun Özel Gereksinimli Bireylerin Davranışsal Yeteneklerini Güçlendirme Potansiyeli	Nörogelişimsel Süreçler	-Bilateral Entegrasyonu Sağlar - Bilateral Koordinasyonu Sağlar -Ayırt Edebilme Sistemini Sağlar -Bazal Gangliyonu Sağlar -Duyusal Entegrasyonu Sağlar	Çocuğun bilateral entegrasyonunu bilateral koordinasyonu ayırt edebilme sistemini bazal gangliyonunu duyuşal entegrasyonunun bebelikten ilkokul yaşına kadar özellikle sağlanmasında kritik önem arz ettiğini düşünmekteyim	KK1
	Olumlu Davranış Becerisi	-Akranlarla Olan Tutum Değişir -Olumlu Davranışlar Artar -Beden Tanınır -Akranlarla Olan Tutum Değişir	Olumlu davranışların pekiştirilmesi küçük sorumluluklar verme(oyuncağı yerine koyma) çocukların bekleme sırada durma becerilerini geliştirir	KK2, KK3,KE7, KE9, KK11
	Olumsuz Davranış Değişikliği	-Saldırganlık Azalır -Olumsuz Davranışlar Azalır -Problemli Davranışlar Azalır	Saldırgan durumda olan bir öğrencinin davranışlarında azalmaya yol açabilir	KK2, KK3, KK5, KK6, KK11
	Sosyal Beceri Gelişimi	-Sosyalleşme Sağlar -Grup Etkinlikleri -Sosyal Etkileşim Sağlar -Akranlarla İletişim Kurma Gelişir -Sosyal Beceri Gelişir	Bir grup etkinliği veya takım sporları gibi sosyal etkileşim gerektiren aktiviteler, engelli bireylerin akranlarıyla daha fazla iletişim kurmalarına ve sosyal becerilerini geliştirmelerine yardımcı olarak davranış değişikliği gözlemlenir	KE7, KE9
	Rahatlatıcı Etki	-Stresi Azaltır -Rahatlama Sağlar -Yaratıcılık Sakinleşme Artar -Özgüven Kazanılır -Duyusal Tepkilerle Başa Çıkma Sağlanır -Duyusal Dengeyi Sağlar -Sakin Davranış Sağlanır	Öfke kontrolü olan bireyin dışarı çıktığında stresi azalarak rahatlama sağlanır.	KE4, KK6, KE7, KK8, KE10

Bu tablodan, terapötik rekreasyon uygulamalarının özel gereksinimli bireylerin davranışsal yeteneklerini güçlendirme potansiyeli üzerine elde edilen bulgular, bireylerin sosyal, nörogelişimsel ve duygusal gelişimlerini destekleyen çeşitli olumlu etkileri ortaya koymaktadır. Katılımcıların ifadelerine dayanan bulgular, terapötik rekreasyonun bireylerin davranışsal yeteneklerini pekiştirmede

ve olumsuz davranışları azaltmada etkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca, bu tür uygulamaların bireylerin sosyal becerilerini güçlendirme, rahatlama ve duygusal denge sağlama gibi çok yönlü etkileri olduğu görülmüştür.

Nörogelişimsel Süreçler: KK1 gibi katılımcılar, terapatik rekreasyonun bireylerin nörogelişimsel süreçlerini desteklediğini belirtmişlerdir. Bu süreçler arasında bilateral entegrasyon, koordinasyon ve duyuşsal entegrasyon gibi beceriler ön plana çıkmaktadır. Katılımcılar, bu becerilerin bebeklikten ilkököl çağına kadar olan süreçte gelişiminin özellikle kritik olduğunu vurgulamışlardır. Bu bulgu, nörogelişimsel gelişim için tasarlanmış açık alan etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerde motor ve duyuşsal uyarılara verdiği tepkileri olumlu yönde etkileyebileceğini göstermektedir.

Olumlu Davranış Becerisi: KK2, KK3, KE7, KE9 ve KK11 gibi katılımcılar, terapatik rekreasyon uygulamalarının bireylerde olumlu davranışları artırdığı ve sorumluluk bilinci geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılar, çocukların küçük sorumluluklar alması ve sosyal ortamlarda sıraya girme gibi olumlu davranışlarının pekiştirildiğini gözlemlemişlerdir. Bu bulgu, sosyal ortamlarda küçük sorumluluklarla desteklenen aktivitelerin bireylerin davranışsal gelişiminde önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Olumsuz Davranış Değişikliği: KK2, KK3, KK5, KK6 ve KK11 gibi katılımcılar, terapatik rekreasyonun olumsuz davranışları azaltmada etkili olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle saldırgan davranışlarda azalma gibi olumlu etkiler gözlemlenmiştir. Bu durum, terapatik rekreasyon etkinliklerinin bireylerin olumsuz davranışlarını azaltma ve problemleri davranışları düzenleme noktasında önemli bir araç olabileceğini göstermektedir.

Sosyal Beceri Gelişimi: KE7 ve KE9 gibi katılımcılar, terapatik rekreasyonun sosyal etkileşim becerilerini geliştirme konusunda etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Grup etkinlikleri ve takım sporları gibi sosyal katılım gerektiren aktivitelerin, bireylerin akranlarıyla daha fazla iletişim kurmalarına ve sosyal becerilerinin gelişimine katkı sağladığı gözlemlenmiştir. Bu bulgu, sosyal becerilerin gelişimi için tasarlanmış aktivitelerin özel gereksinimli bireylerin sosyal uyum süreçlerine önemli katkılar sağlayabileceğini ortaya koymaktadır.

Rahatlatıcı Etki: KE4, KK6, KE7, KK8 ve KE10 gibi katılımcılar, terapatik rekreasyon etkinliklerinin bireylerde stresi azalttığını, rahatlama sağladığını ve duygusal dengeyi desteklediğini ifade etmişlerdir. Bu tür etkinliklerin, bireylerin öfke kontrolü ve duyuşsal tepkilerle başa çıkmalarına yardımcı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, özgüven kazanımı ve sakin davranış geliştirme gibi etkilerin gözlemlendiği vurgulanmıştır. Bu bulgu, terapatik rekreasyonun bireylerin duyuşsal refahını artırarak stres yönetimi ve rahatlama sağlamada önemli bir katkı sunduğunu göstermektedir.

Genel olarak bu bulgular, terapatik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin nörogelişimsel süreçleri desteklediğini, olumlu davranışları artırdığını, sosyal etkileşim becerilerini geliştirdiğini ve rahatlatıcı bir etki sağladığını göstermektedir. Elde edilen sonuçlar, terapatik rekreasyonun bireylerin davranışsal yeteneklerini güçlendirerek toplumsal uyum sağlamalarına ve genel yaşam kalitelerini artırmalarına katkıda bulunabileceğini göstermektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırma, açık alanlarda uygulanan terapatik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin fiziksel, bilişsel, sosyal ve davranışsal gelişimleri üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde ele almıştır. Bulgular, literatürde yer alan önceki çalışmalarla tutarlı olarak, bu tür etkinliklerin bireylerin yalnızca fiziksel becerilerini geliştirmekle kalmayıp, aynı zamanda sosyal etkileşimlerini ve toplumsal entegrasyonlarını da destekleyen önemli bir araç olduğunu göstermektedir (García-Villamisar et al., 2017). Örneğin, Picton ve ark. (2019) çalışması, doğa temelli terapatik rekreasyon programlarının ruhsal hastalığı olan bireylerin yaşam kalitesini artırabileceğini ve ruhsal sağlıklarını iyileştirebileceğini ortaya koymuştur. Bu durum, çalışmamızda tespit edilen, açık alan etkinliklerinin bireylerin yaşam kalitesi ve sosyal uyum yetenekleri üzerindeki olumlu etkileriyle paralellik göstermektedir. Farnham ve Mutrie (2003) tarafından yapılan araştırma, açık hava gelişim programlarının grup uyumunu ve fiziksel benlik algısını iyileştirerek özel eğitim gereksinimi olan çocukların sosyal becerilerini geliştirdiğini vurgulamaktadır. Bu bulgu, çalışmamızda açık alan terapatik rekreasyonun sosyal etkileşimi teşvik etme ve olumlu davranışları pekiştirme yönündeki etkileriyle örtüşmektedir. Ayrıca, Keskin ve ark. (2017) yüzme ve su içi egzersizlerine katılımın günlük yaşam aktivitelerinde iyileşme sağladığını, Aksoy (2020) ise fiziksel aktivitenin otizmliler için çocukların sosyal becerilerine anlamlı katkılar sunduğunu tespit etmiştir. Bu bulgular, çalışmamızın sosyal becerilerin geliştirilmesine yönelik bulgularını desteklemektedir. Araştırmamız, literatürdeki diğer çalışmaların gösterdiği gibi (Alp & Çamlıyer, 2017; Gül, 2012), oyun ve hareket temelli etkinliklerin, bireylerin nörogelişimsel süreçlerini destekleyerek motor becerilerini geliştirdiğini ve davranışsal yeteneklerini güçlendirdiğini ortaya koymuştur. Özellikle Yarımkaaya ve ark. (2017) yalnızca egzersiz temelli uygulamaların otizmliler için bireylerin iletişim becerileri üzerinde olumlu değişimler sağladığını tespit etmesi, çalışmamızdaki bulgularla örtüşmektedir. Bu bağlamda, çalışmamızın sonuçları, terapatik rekreasyon etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin bütüncül gelişimini destekleyen ve günlük yaşam işlevselliklerini artıran bir araç olarak daha yaygın uygulanması gerektiğini göstermektedir. Özel eğitim kurumlarında bu tür uygulamaların daha etkin hale getirilmesi, bireylerin hem bireysel hem de toplumsal işlevselliklerini artırmak için önemli bir adım olacaktır. Sonuç olarak, açık alan terapatik rekreasyon uygulamaları, özel gereksinimli bireylerde nörogelişimsel destek, sosyal beceri gelişimi ve toplumsal entegrasyon gibi çok boyutlu katkılar sunan önemli bir yöntemdir. Bu tür uygulamaların yaygınlaştırılması, bireylerin yaşam kalitesini artırmak ve toplumla daha bütünleşmiş bir yaşam sürdürmelerini sağlamak açısından önemli görülmektedir.

Araştırmacılar için Öneriler

1. **Uygulama Alanlarının Geliştirilmesi:** Özel gereksinimli bireyler için açık alan terapatik rekreasyon etkinliklerinin uygulanabilirliğini artırmak amacıyla, yerel yönetimler ve özel eğitim kurumlarıyla iş birliği yapılmalıdır. Araştırmacılar,

erişilebilir ve güvenli oyun alanları ile özel olarak tasarlanmış spor alanlarının oluşturulmasını teşvik ederek, bu bireylerin etkinliklere katılımını artırabilir. Bu tür fiziksel alanlar, bireylerin bağımsız hareket etmelerini desteklerken, sosyal etkileşimlerini de güçlendirecektir.

2. **Disiplinler Arası İş Birliğinin Güçlendirilmesi:** Terapatik rekreasyon uygulamalarının daha etkili ve kapsayıcı hale gelmesi için psikologlar, ergoterapistler, fizyoterapistler ve özel eğitim uzmanları gibi farklı disiplinlerden uzmanlarla iş birliği yapılması önerilmektedir. Bu tür disiplinler arası çalışmalar, bireylerin çeşitli ihtiyaçlarını karşılayan bütüncül programların geliştirilmesine olanak sağlayacak ve programların etkinliğini artıracaktır.
3. **Eğitim ve Bilgilendirme Çalışmalarının Yaygınlaştırılması:** Terapatik rekreasyonun etkisini en üst düzeye çıkarmak için, öğretmenler, aileler ve terapatik rekreasyon uzmanlarına yönelik eğitim programları ve farkındalık çalışmaları düzenlenmelidir. Bu eğitimler, bireylerin ihtiyaçlarına uygun etkinliklerin planlanmasına ve uygulanmasına katkı sağlayacak, aynı zamanda terapatik rekreasyonun toplumda daha yaygın kabul görmesine olanak tanıyacaktır.
4. **Uzun Dönemli Etkilerin Araştırılması:** Terapatik rekreasyon etkinliklerinin bireylerin fiziksel, bilişsel ve sosyal gelişimi üzerindeki uzun vadeli etkilerini inceleyen boylamsal çalışmalar yapılması önem taşımaktadır. Bu tür araştırmalar, programların sürdürülebilirliğini ve etkinliğini değerlendirmeye olanak sağlayacak, aynı zamanda bireylerin yaşam kalitesine olan katkılarını daha iyi anlamayı mümkün kılacaktır.
5. **Farklı Yaş Grupları ve İhtiyaçlara Yönelik Uyarlamalar:** Terapatik rekreasyon programlarının etkili bir şekilde uygulanabilmesi için, farklı yaş gruplarına ve özel gereksinim durumlarına göre özelleştirilmiş programlar geliştirilmelidir. Araştırmacılar, bireylerin yeteneklerini ve ihtiyaçlarını dikkate alarak, onların potansiyellerini en üst düzeye çıkaracak etkinliklerin tasarlanmasına odaklanmalıdır. Bu tür uyarlamalar, bireylerin kendilerini daha özgüvenli ve bağımsız hissetmelerine olanak tanıyacaktır.

Bu öneriler doğrultusunda gerçekleştirilecek araştırmalar ve çalışmalar, özel gereksinimli bireylerin yaşam kalitesini artırırken, toplumsal entegrasyonlarını güçlendiren daha kapsayıcı ve etkili terapatik rekreasyon programlarının geliştirilmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

Finansal Destek: Bu çalışmanın hazırlanması ve yazımında 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı kapsamında destek alınmıştır.

Çıkar Çatışması: Bu makalenin yayımlanmasıyla ilgili olarak yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Akın, A., Baş, M., & Akın, A. (2023). Rekreatif faaliyetlerin alzheimer hastaları üzerindeki etkisi. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(1), 678-689. <https://doi.org/10.11616/asbi.1222657>
- Akin, S., & Alp, H. (2019). Effect of adapted game-aided physical education program on the motor skills of children with autism spectrum disorders: Longitudinal case study. *Journal of Curriculum and Teaching*, 8(3), 63-72.
- Aksoy, Ö., Yılmaz, E., & Ersoy, B. (2022). Rekreasyon alanlarında engelli kullanımı açısından erişilebilirlik: İzmir ili Buca ilçesi örneği. *Artgrid - Journal of Architecture Engineering and Fine Arts*, 4(2), 292-308. <https://doi.org/10.57165/artgrid.1206080>
- Aksoy, Y. (2020). Rekreasyonel faaliyet olarak fiziksel aktivitelerin otizmli çocuklarda sosyal incelenmesi: İletişime yönelik etkileri. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-9.
- Alp, H., & Çamlıyer, H. (2018). Hareket eğitimi ve fiziksel aktivite programı verilen davranış problemlili otistik çocukların bir yıl sonraki süreçlerinin izlenmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (63), 1-13.
- Baias, M. S., & Sandor, I. (2022). Sports practice as a therapeutic method in physical rehabilitation programs for children with special education needs. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai Educatio Artis Gymnasticae*, 17-28.
- Banhidi, M., Daly, F. S., De Paula Azzine, E., Dieser, R. B., Hebblethwaite, S., Jones, D., Kimura, F., McKenzie, S. E., Meyer, C., & Young, M. E. M. (2013). A global therapeutic recreation discussion: An overview from Rimini, Italy. *American Journal of Recreation Therapy*, 12(4), 7-14. <https://doi.org/10.5055/ajrt.2013.0053>
- Bullock, C. C., & Howe, C. Z. (1991). A model therapeutic recreation program for the reintegration of persons with disabilities into the community. *Therapeutic Recreation Journal*, 25(2), 7-21.
- Carruthers, C. P., & Hood, C. D. (2007). Building a life of meaning through therapeutic recreation: The leisure and well-being model, Part I. *Therapeutic Recreation Journal*, 41(4), 276-297.
- Chorost, S. (1988). The hearing-impaired child in the mainstream: A survey of the attitudes of regular classroom teachers. *Volta Review*, 90(1), 7-12.
- Çiriş, V. (2023). Öğretmen adaylarının zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalıkları. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 14(51), 75-94. <https://doi.org/10.35826/ijoes.3304>
- Davey, L. (1991). The application of case study evaluations. *ERIC/TM Digest*. <https://eric.ed.gov/?id=ED338706>
- Demir, T., Gönül, G., Ekrem, E., Oğuz, O., & Adnan, A. (2018). Engelli bireylerde spora katılım motivasyon ölçeği (ESKMÖ): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(1), 95-106. https://doi.org/10.1501/sporm_0000000347
- Dieser, R. B. (2013). *Leisure education: A person-centered, system-directed, social policy perspective*. Sagamore-Venture.
- Esseff, S. L. (2016). *Benefits of therapeutic recreation for young adults with special needs* (Master's thesis). California State University, Monterey Bay.

- Farnham, M., & Mutrie, N. (2003). Research section: The potential benefits of outdoor development for children with special needs. *British Journal of Special Education*, 24(1), 31-38. <https://doi.org/10.1111/1467-8527.00008>
- García-Villamizar, D., Dattilo, J., & Muela, C. (2017). Effects of therapeutic recreation on adults with ASD and ID: A preliminary randomized control trial. *Journal of Intellectual Disability Research*, 61, 325–340. <https://doi.org/10.1111/jir.12320>
- Gilraldez-Hayes, A. (2020). Artes y bienestar psicológico: Las artes como intervenciones positivas. <https://doi.org/10.35699/2237-5864.2020.20711>
- Gül, Ö. (2012). Oyun ve hareket temelli büyük kas beceri eğitim programlarının 4-5 yaş çocukların büyük kas becerilerine etkisinin karşılaştırılması (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Gün, F., & Akel, B. (2018). Engelli bireylerde tiyatro aktivitesinin iletişim ve etkileşim becerileri üzerine etkilerinin incelenmesi. *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 6(1), 61-68. <https://doi.org/10.30720/ered.417884>
- Holmes-Layman, P. (2013). Therapeutic recreation practice: A strengths approach. *Therapeutic Recreation Journal*, 47(2), 137.
- Hood, C. D., & Carruthers, C. P. (2013). Facilitating change through leisure: The leisure and well-being model of therapeutic recreation practice. *Positive Leisure Science*, 121-140. https://doi.org/10.1007/978-94-007-5058-6_7
- Jay, E. K., Moxham, L., & Patterson, C. F. (2021). Using an arts-based approach to explore the building of social capital at a therapeutic recreation camp. *International Journal of Mental Health Nursing*, 30(1), 202-213. <https://doi.org/10.1111/inm.12856>
- Joffre, O., Nolte, M. A., Spörri, R., & Sousa, C. R. E. (2009). Inflammatory signals in dendritic cell activation and the induction of adaptive immunity. *Immunological Reviews*, 227(1), 234-247.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayınları.
- Kaya, K., & Alp, H. (2022). Otizmlı çocuklarda beden eğitimi ve sporun önemi üzerine yapılmış araştırmaların incelenmesi: Meta analiz. *Uluslararası Spor Bilimleri Öğrenci Çalışmaları*, 4(1), 1-7.
- Kaya, L., İnal Gültekin, G., Şahin, M., & Kırandı, Ö. (2020). Spor dersi alan otizm spektrum bozukluğu olan çocukların ebeveynlerinin yaşam kalitesi düzeyi. *Spor Eğitim Dergisi*, 4(2), 190-202.
- Keskin, B., Hanbay, E., & Kalyoncu, M. (2017). 5-8 yaş grubu otistik çocuklarda egzersiz uygulamalarının sportif performans üzerine etkileri. *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 50-58.
- Kolanowski, A. M., Buettner, L., Costa, P., & Litaker, M. (2001). Capturing interests: Therapeutic recreation activities for persons with dementia. *Therapeutic Recreation Journal*, 35(3), 220-235.
- Leahey, A., & Singleton, J. F. (2011). Utilizing therapeutic recreation to empower persons with Alzheimer's in a day center. *Therapeutic Recreation Journal*, 45(2), 135-146.
- Merriam, S. B. (2019). *Qualitative research in practice: Examples for discussion and analysis*. Jossey-Bass Publishers.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2016). *Nitel veri analizi* (S. Akbaba Altun & A. Ersoy, Çev. Ed.). Seçkin Yayıncılık.
- Milne, R. W., Nation, R. L., & Somogyi, A. A. (1996). The disposition of morphine and its 3-and 6-glucuronide metabolites in humans and animals, and the importance of the metabolites to the pharmacological effects of morphine. *Drug Metabolism Reviews*, 28(3), 345-472.
- Mobily, K. E. (2009). Role of exercise and physical activity in therapeutic recreation services. *Therapeutic Recreation Journal*, 43(2), 9.
- Park, K., Rebecca Genoe, M., Nelson, S., Boser, D., Ostryzniuk, L., & Cripps, D. G. (2022). Advocating for therapeutic recreation: Is it just a matter of speaking up? *World Leisure Journal*, 64(4), 508–529. <https://doi.org/10.1080/16078055.2022.2099452>
- Parsons, M. D. (2016). *Perceived benefits of therapeutic recreation camps for young adults with disabilities*.
- Peterson, B. S. (2023). (Re)defining recreation: A call for reconciliatory action in therapeutic recreation practice. *Leisure/Loisir*, 47(2), 134-149. <https://doi.org/10.1080/14927713.2023.2252837>
- Picton, C., Fernandez, R., Moxham, L., & Patterson, C. (2019). Experiences of outdoor nature-based therapeutic recreation programs for persons with a mental illness: A qualitative systematic review protocol. *JBIR Database of Systematic Reviews and Implementation Reports*. <https://doi.org/10.11124/JBISRIR-D-19-00046>
- Polat, S. Ç., Akman, O., & Orhan, Ö. (2018). A comparison of the reaction times of elite male taekwondo and kickboxing athletes. *The Online Journal of Recreation and Sports*, 7(2), 32-39.
- Potić, S., Stanimirov, K., Đorđević, M., & Banković, S. (2014). Fiziksel-eğlence faaliyetleri ve engelli kişiler. *TIMS. Acta*, 8(1), 71-80.
- Svarich, V. G., Lisitsyn, D. A., Kagantsov, I. M., Perevozchikov, E. G., & Islentiev, R. N. (2018). Features of diagnosis and treatment of gastric horistoma in children. *Russian Journal of Pediatric Surgery, Anesthesia and Intensive Care*, 8(2), 70- 74.
- Wilhite, D. A., Hayes, M. J., Knutson, C., & Helm Smith, K. (1999). *The basics of drought planning: A 10-step process*. National Drought Mitigation Center (NDMC).
- Witt, S. F. (1988). Mega-events and mega-attractions. *Tourism Management*, 9(1), 76-77.
- Yarımkaya, E., İlhan, E. L., & Karasu, N. (2017). Akran aracılı uyarlanmış fiziksel aktivitelere katılan otizm spektrum bozukluğu olan bir bireyin iletişim becerilerindeki değişimlerin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(2), 225-252.
- Yıldırım, A. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Except where otherwise noted, this paper is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).